کاڼي دل

په لاس مې خوندنه کوي

اظهار الله اظهار

Ketabton.com

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼی دَګل په لاس کښې خوند نۀ کوي

اظهار الله اظهار

سنډیکیټ اف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼي د ګل په لاس کښې خوندنه کوي

شاعر : اظهار الله اظهار

ټائټل : محمد فهیم انصاري

ترتیب : محمد ایاز غزل ، شکیل احمد نایاب

اهتمام : پروفیسر شوکت الله حسن ، محمد داؤد کمال

پروف ریډنګ : نوشاد حکیم ، پروفیسر سید ایوب شاه

روبے اشاعت : ۱۵ ، اګست ــــــ ۳۰۰۰ ء

پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پېښور

کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډیمي پېښور

قیمت : ــــــــــــ ل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لیکچرار اردو څانګه اسلامیه کالج

پېښور یونیورسټي

فون : ۴۰۳۰۵ ۲

انتساب

د هاغې دروند پلار په نامه چې وائي
" د محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره مجابونه راوړي "[ـه]

* * *

د خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هیڅ نه دي پکار بچیه
رب دې ودان کړه زما هرځه ته ئې

* * *

د خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره د قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

[ـه] دا زما د والد صیب پروفیسر انعام الله جان قیس صاحب شعر دے چې د هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بلتون" کښې چاپ دے۔
اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هائیکو

تېروتنې او نیوکې

د هایکو ساخت او هیئت څه دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې ده. څه تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بېخي ضرورت نه دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حوالې سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. ګنې نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هایکو رومبۍ مجموعه "راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. باید چې اولوستلے شي. او بیا په تېره تېره د بناغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هایکو په مجموعه "د بنائستونو د صحرا وریځې" کښې موجوده ده

په دې حقله کښې کشالې هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هایکو په تیکنیک څه تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نه دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هایکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زه د هایکو څه فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضو نه زیات هیڅ هم نه وي او زما دې خبرې سره به بېخي نه متعارض کېږي چې ګنې زما دا لیک په هایکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نه دے.

تر اوسه پورې چې د هایکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستلې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هایکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبني بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زه د خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف تښتېدنه ده بلکې د نا اهلۍ د پټولو په هڅه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ایښودلو نادانې ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هایکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې جانځره یې واخستلې شي. خوله هر څه نه وړاندې زه د ښاغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصّل او مدلّل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي او لولي او د تصفیه شوو اختلافاتو دې په بیا بیا بې ځایه ګردان نه کوي ځکه چې نو او دې بنائي چې زه په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تیندک شوے یا په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلے یم. زلمے نقاد ښاغلے ازاد اشنغرے صیب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږ ونو کښې ښکړي شرنګوي، نوم هم ښایسته او د ټائټل کټ اپ هم ښایسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ماکوم تبصرې پرې ولوستې یا واورېدې د هغې په باب به زه څه ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستے شي نو په دې کښې د دغو ښاغلیو معترضینو د قانع کولو دپاره مواد شته."[۱]

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هایکو شاعر ژوندے او معلوم وي."[۲]

لهٰذا ګنړو ناقدینو ددې خبرې په ترځ کښې سنجیدہ او طنزیه

ردّ عمل ښکاره کړو. د مثال یو څو نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے۔"[۳]

دویمه حواله:

"مونږ خلق خو په نوم مړه یو او د ټپې د خالق نوم چاته نه وي معلوم نو د چا کار څه دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر وژني او هایکو ئې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړي دي."[۴]

د حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو ښاغلیو اخر څنګه دا فرض کړه چې کښې اظهار الله اظهار په فا یي ژوند کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره و چې هایکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نفي نه کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ګني نو دغه معترضین دې په خپل ګریوان کښې سر دننه کړي او اودې وائي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب پخپله نامه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې دَ پښتو دَ ادب پنګه او دَ پښتنو دَ اجتماعي ژوند سرمایه نهٔ شي تسلیمولے بلکې پښتانهٔ به ئې په دې سبب رد کوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دې خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څومره پکښې هم دَ پښتنو دَ تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو او دَ مذهبي، سماجي او نفسیاتي رویو انګازې ولې نهٔ راپورته کېږي. خدائے دې نهٔ کړي که چرې داسې اوشي نو دَ پښتو ادب په لمن کښې به اخر څهٔ پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې دَ پښتو ژبې جولۍ دې دَ ادب دَ رنګا رنګ اصنافو دَ سپړلو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت دَ ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او دَ قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حېثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې دَ اعتراض څهٔ ګنجائش دے دې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نهٔ ورکېدلو او دَ خپل ځان غم په څه اخستو کښې دَ زمکې او اسمان فرق دے.

لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې دَ پښتو ژبې او ادب دَ ترقۍ غوښتونکي بناغلي معترفین دي که اظهار الله. اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"ټپې صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے ہے هایکو په آفاقي تناظر کښې دَ دنیا دَ هرې ژبې، ادب او طبقې سترګې ځان ته را اړولې دي"[۵]

ددې خبرې په ترځ کښې بناغلے اسیر منګل لیکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے"[۶]

دَ ترجمې دَ فني لغزشونو نه قطع نظر دَ تعجب خبره دا ده چې دَ کوم اعتراض جواب بناغلي اسیر منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نهٔ دے او نهٔ ما دا دعوٰی کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نهٔ ده شوې. مقصد مې دا وُ چې هایکو دَ دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه دَ بین المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده. او هغه هم دَ بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره. اوس که زما دې خبرې سره بناغلے اسیر منګل اتفاق نهٔ لري نو بیا دې ماته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ جرمني، روسۍ، چینۍ، فارسي، اردو او دَ دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې اوښائي ولې ددې

Scanned by CamScanner

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلې شوي دي او لیکلې کیږي. چې کوم مثالونه ئې شته. زما په خیال بناغلي استاد مکمل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هم ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلې خوښې هغه عبارتونه ئې دوستانو ته چې د هغوی ټاکلي شوي مقصد ته پرې تقویت رسیږي.

محترم بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون "انی ایناړ کو هایکو" کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقید ګوزار کړے دے. لیکي:

"نن انی ایناړ کو میونژي هوم کښې زېږېدلي غټې هایکو د فحاشۍ اعلی ترینې نمونې دي بلکې دا به په ډاډه ووایو چې انی ایناړ کو میونژي هوم کښې زېږېدلي غټو هایکو ته بلیو پرنټ ویل مناسب دي"

وړاندې لیکي:

"په شاهده کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا څه فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نووارد صنف دے چې غټې هایکو نګیو د فحش ګوئي دپاره خاص کړے دے"

زه دا ویل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې دغسې اعلی و ارفع ادبي لیکنې باندې ډېر غور اوکړي. بهرکیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې وړ اقدام دے دغه

رنګ د ادب د خپرې نظریې ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح څه ته د فحش ګوئي نسبت کړے دے او بیا ئې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمېنځه فرق نه کول راته هم یو لوے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او ګټ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورزوي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې نوره وېتل زیات مناسب دي البته که دغې عناصرو په مرسته په یوه بې ضرره پیرایه کښې د ژوند ترجماني اوښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړو خونه پکښې په داسې هنر اوغندلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کېږي نو دا به فحش ګوئي نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو نفس پرست "بهشتي زېور" ته

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور د چا وي لهذا دوه څيزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي يو موضوع او بل موضوع ته اپروچ - اوس که يو ښه خيال ته غلط اپروچ اوشي نو ښه خيال به په دې سبب نه غندلے کېږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو سر غوڅول به عين انصاف وي.

ښاغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو هائيکو باندې د فحش ګوئي تهمت لګولے دے د نمونې په ډول ترې يو دوه هائيکو وړاندې کېږي.

واده کښې پام کوه ناوخته نه کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نه راځي
نو د کوهي ټولې چينې اوچې شي

زه نه پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار ښاغلے دې کږ بحثۍ ته را اوپارولو چې نقل کړے شوي هائيکو کښې فحاشي ده. چې نه ئې لفظياتو کښې د هوسناکۍ څه ترغيب شته او نه ئې معنى د شهوانيت چغلي خوري البته څرګنده پکښې د خاتم الانبياء صلى الله عليه وسلم د وينا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو واده ورله اوکړه - ځکه چې زما په خيال ورستو ترې ګڼې پېچيدګۍ هم پېدا کېدے شي.

بله هائيکو :-

کړښې له سره راوړه نادانۍ ګڼي
ګړک چې د کوهي چرګۍ نه ماتېږي
ورله په پوزه کښې ښېله ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثيلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بيان شوے دے چې په ښځو پړې نه دي ستول پکار ګڼي نو مازغه ئې خرابېدے شي. خو ښاغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکاري اوس دې دوستونکي چنيله اووائي چې فحاشي زما په هائيکو کښې ده که د ښاغلي معترض په ذهن کښې.

بحر تقدير که زما په هائيکو کښې د جماليانی حسياتو د ادراک او اظهار سره سره د فحاشۍ عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته مې دې توبه وي. بلکې زه د دا رنګ هائيکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د ښاغلي مشتاق مجروح صيب دا دعوى بيخي بې ځايه ده. چې کښې په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نه ده خوره کړې مګر هائيکو کښې دا سې کېږي.

زه پوښتنه کوم چې آيا خوشحال خان خټک بابا فلمي شاعر و او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بيا د هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او امېزشونه دي تر کومه پورې ئې ښاغلے ډيفينډ Defend کولے شي.

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دوبمه خبره دا ده چې ښاغلے مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا خو کښې هغوي فقط نفس کُشي او برگزیده ټپې اورېدلې او لوستلې دي او یا کښې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نهٔ ښکاري.

د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې دا چرته اخوا دیخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو کښې شمېرلے کېږي.

یا قربانې :

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شُملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اترې به شي مېنه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننگه اشنا غېږ نهٔ راکوینه
سورے سورے په گوتو راشي
چې پرهارونه دې گنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونگ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق سره به ددې ټپو په صفایۍ کښې څو تاویلات او توجیهات وي کښې نو دا به منې چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش گویي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او کلاسیکي دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پېټکے په سر دے. او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.

اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا اړخونه دي خو مبیع ئې یوه ده یعنې جنس. اوس که د جنس صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي به ترې سازېږي. د دغه وجه ده چې د جذباتو په غور ځنگ کښې ځنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه رابښکل گرانه شي. په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش نه بچ ساتل پکار وي کنې نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د ائی اینړکو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي:

" زموږ د پښتو نوو لیکونکیو د هایکو طرف ته مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ متقدمینو دومره څهٔ وېلي دي چې اوسنو لیکونکیو ته ئې څهٔ پرېښي نهٔ دي نو ځکه دوي په دې نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ماته ټول سایکو ښکاري زما یو بل ملگرے وائي چې

Scanned by CamScanner

سره یې ولې د ادبي اصنافو قات راغلی دی چې
اوس د جاپاني صنف نه کار اخستې کېږي. چاربېته
مړه شوې ده، رباعي نښته، قصیدې ختمې دي
پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را
ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع
ازمائي نه شي کولی نو د پښتو خالص خپل صنف
ټپه چې د هائیکو نه مختصره هم ده په هغې کښې
دې طبع ازمائي کوي "[9]

زه خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او لیکلی شي خو
په دې کښې څوک څه کولی شي چې اوس نوي کول د ټپې په
مقابله کښې د هائیکو تخلیق له زیاته ترجیح ورکوي. لهذا
پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسیاتي عواملو او د
عصري غوښتنو ته پام ور او کړ کړولې شي او بیا دا چې لوی
تحریکونه په مخالفتونو نه مري بلکې نوره وده او زور مومي.
بحر کیف د بناغلي مضمون نگار د حوالې ددې لیک نه قدم
په قدم د هائیکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه
پټ عناد راڅرګندېږي چې د "اني اینه کو لیکلو باعث او
محرک ګرځېدلی دی. بیا هم بناغلي مجروح چې د محترم ډاکټر
اسرار په حواله کومې خبرې کړې دي زه پرې اعتماد کوم
اوس هغوي پوهه شه او بناغلی ډاکټر اسرار. البته دا
خبره چې نو وارد صنف هائیکو ته د نوو لیکونکیو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمینو ورته د وېلو دپاره هیڅ نه دي
پرېښي اصولاً غلطه او غیر تحقیقي ده او ددې حقیقت منلو
نه سترګې پټول دي. چې ګڼې د هر دور د ادب خپلې تقاضې
اسلوب، ډکشن، نفسیات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرّیلزم، ترقي پسندۍ
ډاډا ازم، تجریدیت او ازاد خیال د تلازې وغیره کوم فکري
او ټیکنیکي تحریکونه راپورته شوي دي. او شعري او
نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړی دی
متقدمینو د هغې خوب هم نه وُ لیدلی او د هغوي د
خیال په حاشیه کښې هم چرته دغه امکانات نه بریښېدل
زه دا منم چې زمونږ کلاسیکي شاعرانو پښتو ادب ته
مستقل او پاخه بنیادونه ورښخېلي دي او راتلونکي کول
ته لارې اسانې کړي دي خو دا دعوی چې ګڼې د شعر او ادب
د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال
ته اورسوو چې بل چاته ئې پکښې هیڅ نه دي پرېښي زیاتې او
سینه زورې ده.

ډاکټر صیب زمانه زیات په دې خبره پوهه دی چې نن
او پرون کښې فرق وي نن چې دنیا د کومو پېښو سره مخ
ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي
یا کوم سائنسي ایجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمینو
زمانه کښې چرته وې او چونکې ادب ماضي سره سره د

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

عصري او زماني ښېښو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري
ښېښې به د تخلیقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخا تېرېږي
او محض د متقدمینو په ادبي کارنامو به انحصار نه کوي.
ګني نو په معاشره کښې به د ادب افادیت ختم شي. اوس
که چرې د ډاکټر صیب په خبره څوک ایمان راوړي نو پښتو
ادب به یو ګام هم وړاندې لاړ نه شي او یو نه ختمېدونکے
جمود به ئې په اعصابو لکه د خېټې ناست وي. دا حقیقت
هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوئے زیان ورسولے
دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار ددې نیم پخته اعتراض یو بل
اړخ دا هم دے چې نوي نیکونګي هایکو څکه لیکي چې ګني د
بره نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې
دي. دا خبره هم بې تحقیقه او د مشاهدې خلاف ده څکه چې
ن سبا کوم نمائنده هایکو نیکونګي شاعران دي هغوي د
غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله
نه صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنیا کښې منلے شوي او
مستند دي مثلاً ریاض تسنیم، محمد ایاز غزل، شکیل احمد نایاب
عامر ګمایانے، جنرال عبدالصمد مومند، نجیب الله عامر
زبیر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه
" سترګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کریم بخش
د کال ۱۹۹۶ء د ورمېنی انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د
هایکو نیکونګي ټول سایکو دي. نو دا د هایکو تخلیق کونکیو د
ذهني او نفسي کیفیتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے
او د هغې بهتان طرازۍ ښوده کړې ده چې د هایکو خندونکي
ئې وخت په وخت په څه نه څه شکل کښې کوي. زه منم چې
بناغلے ډاکټر صیب د ایم. بي. بي. ایس ډګرې ترلاسه کړې
ده او سیکاټري د ایم. بي. بي. ایس په نصاب کښې یو څانګه
ده خو دا هم حقیقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صیب چرته
هم پروفیشنل سایکاټرسټ نه دے پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران
کښې او د ریټائرمنټ اخستلو نه پس د یو ناکامه کوشش نه
ورستو ئې چرته عام پریکټس هم نه دے کړے او نه د
هایکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت
په لاس راغې نو بیا اخر څنګه د هغوي ددې خیالي تشخیص
سره اتفاق وکړے شي چې هایکو نیکونګي ټول سایکو دي
اوس که بناغلے د ادب په دې تخلیقي صنف کښې څان له د
ځائے پیدا کولو خواهش لرونکیو ته په دغه سبب دا ناروا
نسبت کوي نو بیا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان
د دغه اعتراض په زد کښې راځي څکه چې علت او سبب ئې
یو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هایکو سره د سایکو
د قافیې د سمون په وجه مزاح پیدا کول غواړي نو ډېر
په ادب ورته زړه دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کولو دغه وسیله اوټ آف فیشن ګڼل کیږي او بالفرض
که د مزاح پیدا کولو دغه ابتذال خپل کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم ووائي چې د غزل لیکونکي مجمل وي د ټکل لیکونکي
رذالت وي او د ټپې خالق ګیډي وي علی هذا القیاس ولې دا
به د مزاح پیدا کولو ډېره بېهوده حربه او وسیله وي
او دغه مزاح چې منبع یې نیغه په نیغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هیڅ سمون نه لري.

تر څو پورې چې د الې اینا کو هائیکو د مضمون نګار
بناغلي مشتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتجاج تعلق
دے چې ګني چاربیته، قصیده، رباعي او ټپه څه مړه
شوي خو نه دي چې لیکونکي جاپاني صنف هائیکو لیکي.
ډېر بې ځایه په دې ځے چې یو هائیکو لیکونکي هم دا نه
دي وئیلي چې څوک دې په ګوته شوي دغې اصنافو کښې
طبع ازمائي نه کوي ددې اعتراض نوعیت بېخي داسې دے لکه
چې څوک ووائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغیره نه کوي. بلکې ددې په ځاے دې کُشتي
میږغپ کباډي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې
چرته روایت یې ختم نه شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ما کنزتم" غونډې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکونکے بناغلے مشتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د دغه هیڅ نوم، ادبي حیثیت او درک یې نه دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تېښته ده. زما په خیال دغه رنګ بناغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه اېښې ده او په
یوې تراشلې شوې مجسمه کښې یې د هائیکو خلاف خپل
ذاتي جذبات ورانېدي کړیا دي خو سرے څه ووائي زمونږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سونړ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې
د هائیکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هائیکو سره نزدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هائیکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هائیکو کښې صرف درې مصرعې وي. رومبۍ
مصرعه کښې پنځه، دویمه کښې اووه او دریمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. رومبۍ او دریمه
مصرعه یې برابره او هم قافیه او دویمه یا منځنۍ

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ئې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوي مثله
اوږده وي یعني هایکو د هیئت او موضوع دواړو
په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.
د هایکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقادب
ددې ارکانو مطابق کیدے شي

فعلن فعلن فع = ۵
فعلن فعلن فعلن فع = ۷ } ۱۷
فعلن فعلن فع = ۵

خو ددې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي
اهنګونو یا ملي اوازونو ترتیب په دې ډول دے
۹ + ۱۳ = ۲۲ څپې

د پروفیسر صیب فرمودات په سرسري کو خو ډیري
نیمګړتیاګاني په کښې محسوسیږي او یو ځاے نیم کښې په
کښې د تحقیقي سپرټ خلاف د سهولت احساس هم پټ
پښتو نے کوي ددې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ییک یو فني
تیندک سره هم مخ شوے دے.

معلومیږي دا چې پروفیسر صیب د هایکو هیئتي
ادلون بدلون ساختیاتي تبدیلۍ او ټیکنیکي ارتقاء په
نظر کښې نه دہ ساتلې ګنې نو هایکو به ئې د اوولسو چپو[17]
او ۵ - ۷ - ۵ د ترتیب په حکمي او حتمي تقسیم کښې نه
راوستله یا دا هم ممکنه دہ چې دې سلسله کښې پروفیسر صیب

بعضي رجعت پسندانه ادبي ذهنیت دري چې د هایکو د صنف
نه د یو خاص مکتبهٔ فکر تړاکلے شوي قیود او حدود نه
پورته کول غواړي. ګنې نو د جاپان دریمے هایکو ئیکو نګې
باشو او ورستو ناقدینو چې ماسولو کاشیکي په کښې
اهم دے. دغه ترتیب حرفِ اخر نهٔ دے ګڼلے او بیا په عالمي
ادب کښې د یوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هایکو
ئیکو تجربې هم شوي دي. کیدے شي پروفیسر صیب ته هغه
د التفات قابلې نه وي ښکاره شوي ولې بیا ئې هم وضاحت
لازمي ښکار دي.
بهرحال پروفیسر صیب چې د هایکو دپاره د بحرِ متقادب
د ارکانو کوم ترتیب منلے دے او په مثال کښې ئې د همایون صیاد
صیب کومه هایکو وړاندې کړې دہ - دواړو کښې هیڅ تړون
او نسبت نشته، هایکو په پښتو ژبه کښې دہ چې د رزمیه
اوزانو دغې قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د
بحرِ متقارب په بنسودلې شوي بحر نهٔ مقطع کیږي ځکه
چې د پښتو ژبې او هایکو ځانته یو مزاج دے او د هغې
په دغه تجویز شوي بحر باندې بېخي تقطیع نهٔ کیږي.
هایکو دہ.

همدرد ئې نوم دے
په مینه نهٔ پوهیږي
ساده ماشوم دے

Scanned by CamScanner

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې پنځه نه بلکې شپږ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو ادا نه لري البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو یکښې یو حرکت او غورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د پروفیسر صیب په کوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمېر به ئې اوولس[20] نه بلکې شل وي. ددې ټول بحث مقصد دا دے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په غار کښې دیکه کول نهٔ دي پکار. اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هیئت کښې که مردف او مقفٰی هایکو لیکلي که ازادې او معرا هایکو پابندي پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبۍ یا وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړهٔ کښې چرته هم ځائے نهٔ ورکوي لهذا د هایکو هغه ساخت او هیئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت او ساتلے شي که څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

بناغلے پرېشان داوُدزے لیکي:

" د بناغلي اظهار دا هایکو ځکه د دري مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړي چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے"[21]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د بناغلي پرېشان یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقوله رائے نه ددې غلط فهمۍ خورېږي او اندېښنه ده چې ګني په هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي؛ بلکې هایکو د نیمګړو مضمونونو یو ټت او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د هغوي دا خیال نهٔ وي خو په یک کښې ئې دې طرفته د پام کرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه نه دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګني د هایکو بنیادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګڼې ارتقائي مرحلې تېر سره کړې دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانه انځورونه هم راښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې د داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستې دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره مضمون یا د موضوع واړهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي. لهذا یوې ښهٔ هایکو کښې د مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه د بناغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې هر دري مصره ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه
چې دَ هایکو خپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه
تیکنیکي خوبښتې او داخلي اړخونه دي چې عام دري مصره ایز
نظمونه ئې په اسانه نهٔ شي زغملے.

دَ میرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ټپه
واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې خبره سرته اورسېده
خو دَ هایکو دَ اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي
چې څه خبره لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګۍ
احساس ورته کېږي.[13]

چونکې میرمنې سلمٰی شاهین دَ روهي سندرو
سلسله کښې په پښتو ټپو راټولولو کښې بلا وخت صرف
کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره ئې نوره
هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته
داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي دَ هایکو دوستو
له هم دې خپل قیمتي وخت ورکړے وو نو دَ تندې او نیمګړتیا
احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او دَ هایکو په سلسله کښې
به دَ خپل زوړ موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې
کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات
اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې
ځنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې دَ دوستونکي ذهن پخپله دغو سلسلو
کړيو خپلو کښې راپیو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي
ساتي چې څهٔ داسې کلېدي توري یا نکتې پکښې پرېږدي چې
په تصویر جوړولو کښې مرستیالي ثابتې شي. او دَ مضمون
دَ نیمګړتیا احساس په ورستو اوتمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو
ته دَ ځنې خلقو زیات میلان او رجحان وي نو که چا ته
داسې محسوسېږي نو څهٔ دَ فکرمندۍ خبره نهٔ ده او
نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي کنې
چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه
وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صیب دَ ښاغلي اسماعیل ګوهر
په شعري مجموعه مُسکا (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو
مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف خپل کوم خیالات
څرګند کړي دي. دَ هغې لب لباب دا دے چې ګنې اسمٰعیل ګوهر
خپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پیرایه کښې ضائع کړي دي.

دَ حیرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلې
دي چې ګنې تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند
او محتاج وي او که دَ یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي
جذبه خپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو
نه بیل څهٔ شکل راوړي نو خپل افادیت به اوبائیلي. لم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسائلو سبب خپل ذاتي تاثر څرګندوي شي څو منلي شوي حقیقت دا دی چې هر روح د خدای په قدرت د جوهي خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخلیقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودل شي ځکه نو مصنوعي اختلاط به يې له برمه او غورځوي. مقصد دا هم نه دی چې فني حکمت عملي نه دې کار نه اخستی کېږي. بهرحال که یو تخلیقي غورځنګ د هایکو پیرایه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً يې څوک د غزل چاربیتي یا ټپې فارم یا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غیر فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم پې له څه ضرورت نه په لوی اپرېشن پیدا کولو له ترجیح ورکړې شي.

تخلیقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دی. هغه که هره پیرایه او هر چرته وي خپل قدر او قیمت نه ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنیادي شرط دی. مشرانو ویلي دي چې لعل په ایرو کښې نه پټېږي ځکه زه دا دعویٰ کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ایرې به د هایکو لعل کله هم پټ نکړې شي خو شرط پکښې دا دی چې د هایکو په ورستو د یو لوی تخلیقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زیاتوم چې هایکو شاعرانه خیالات نه ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته وربخښي. که داسې نه وه نو د مسائلو سبب

د تنقید نه پس به چا هم هایکو نه وه لیکلې خو ثابته شوه چې د خیال لوړوالی، د جذبې افاقیت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخلیق د زړه چاوُدون څرګېږي که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بیا دا هم ده چې سپرلی خو د خپلو واړه رنګونو په سبب سپرلی وي او س که څوک وائي چې د ګلاب د ګل وړې دې په هر ګل کښې پیدا شي کښې نو ټول ګلونو په د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع یا ورک شي نو څو مره بې ځایه به وي.

محترم بیا غلي اباسین یوسفزي چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې يې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم یوې ټپې قدرې له ځای نه دی ورکړې خو بیا هم د ټپې د مدافعینو په صف کښې او در بدل غواړي (اګر چې زما په خیال ټپه دومره قوي صنف دی چې د چا د هیڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

بیا غلي د ورځ پاڼه مشرق پېښور په یو کالم کښې د "ہائے کیوں" د سرخط لاندې د هایکو خلاف په داسې استهزائي پیرایه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. لیکي:

" ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُر مغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں - ٹپہ پختون جبلت ، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے - ٹپے اور ہائیکو میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں - - - - - - - - اور فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے اس بنا پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق دینا عقلمندی نہیں ۔" [13]

زما په خیال بناغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور پکار وُ چې د اصنافو د بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف د تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه ، چاربېته ، قصیده او هایکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے او س که د یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند راپیدا کولے شي نو هم د هغې شاعر د تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې په هایکو کښې ساه اوچي - ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے - بحر کیف زهٔ بناغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټپې په ګوته کولے شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم د ټپې وېلو نه انکار اونکړي . او س که محض د ټپې پیرایه د تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل - مقصد دا چې د تخلیق جوهري قوتونو د ادب په هره څانګه کښې د ځان ښکاره کولو توان لري - او س که څوک نور په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اووائي - بناغلي اباسین په ټپه کښې د تغزل د موجودګۍ دعوې هم کوي چې مناسب نهٔ ده - په اصل کښې تغزل د غزل سره تړلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې تشبّب او عقل سره د تعقّل نسبت وي - هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي او س که بناغلي اباسین دا نهٔ وېل غوښتل چې په ټپه کښې تبب یا ټپبّب وي نو بنهٔ په سهولت ئې دا وئېلے شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي - ممکنه ده چې د بناغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق وي . هسې څوک څوک تغزل ثابتول غواړي - نو په کاڼي هوا ، چینه ، اواز ، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به ئې هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نهٔ شي . بحر حال د بناغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نهٔ شي کېدے چې د هایکو دې اړو مرو درې مصرعې وي - باید چې هغوئي د هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه - بله د تعجب خبره بناغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے ۔" کېدے شي چې د بحرونو نه د بناغلي مراد د ټپې سېلابونه یا چپې وي ولې د اردو ژبې روزمره او محاوره خو دې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ترې راپیدا کېږي چې ګني یوه ټپه په ګښو. بحرونو کښې
لیکلې کېږي نو بېکار دي چې بناغلې په دا قسمه جملو نظر ثاني
ضرور کوي. بناغلې دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې
مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د
یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم
بناغلې اباسین په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نیمه
مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به راسره دا هم مني
چې ټپې کښې د یاقربانه سره درې مصرعې وي. د مختصر
لږې مختصر او د وړې مختصر مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې
دا دعوې په هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو
د ټپې دعوې.

بناغلي اباسین د فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه
تخلیقي ګڼلې ده. او د هغې بې ځایه اطلاق ئې په شعري اصنافو
کړے دے. اوس خدائے دې نکړي که چرې دا خبره او منلے
شي نو پښتانهٔ به د خپلو ګڼو شعري او نثري اصنافو نه
لاسونه اووینځي. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هائیکو
طلاق ورکول عقلمندي نهٔ ده خو سوال دا راپیدا کېږي
چې اخر هائیکو ته د ټپې مېړهٔ یا خاوند وېل کومه
هوښیاري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لارې لاروي
ته نهٔ وي حاصل. بلله اهمه خبره په دې سلسله کښې دا
ده چې اباسین صیب د تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائیکو غریبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي
سیمه کښې ښځو ته د طلاق حق نهٔ وي حاصل. او بیا ټپه
خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې
بناغلي اباسین څهٔ خفیه قانون سازي کړې وي. ایا دا دا سې
خبرونه دا نهٔ ثابتېږي چې د ټپې په مینه کښې ځنې بناغلي
هم د ټپې پښې راکاږي چې د سړي پرې زړهٔ خوږ شي.

ګران بناغلے اباسین خپل کالم کښې وراندې لیکي:

"ہائیکو کی گاڑی تین پہیتوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے
لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بشکل تمام تین سنگل
سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے --------- ٹپے کی مثال موٹر
سائیکل کی ہے جس پر بیک وقت تین سے زیادہ افراد بھی
سفر کر سکتے ہیں ------ موٹر سائیکل رکشے کی نسبت
زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے ------- ہائیکو
ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا
جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا
نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا
وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[14]

زهٔ منم چې تشبیهه چرته هم ثانمنهٔ وي خو اباسین صیب
چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه
تشبیهه راوړې ده - سنجیده ذهنونه به یې ضرور بد
وائي - خاصکر په تشبیهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

پرانستلې شوې ده یا کومه تمثیلي پېرایه خپله کړې شوې ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د دريو نه زياتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د دريو نه زيات کسان سورَوي او که چرې داسې هم اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم ادارهٔ ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خيال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زيات تنان سورېدل يو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خيال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتونه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. اوس که بالفرض ټپه هایکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ به ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځوي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هایکو وجود د ټپې دپاره پیراسائټ Parasite نهٔ دے. بلکې هایکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوي منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې د ماډرن سنسبلټۍ او جدید حیاتو په حواله هایکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني د ټپې په موجودګۍ کښې هایکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله د ښاغلي زبیر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو. ډرېکه.
"څریکه" "ترائیلي" او هایکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

ده. او خپلې ټولې توانائي پرې صرف کوي لګیا دي. دغو اصنافو کښې "څریکه" او "ترائیلې" داسې وُ چې خپل وجود کښې د توانائي د فقدان له سببه ئې ځ په وړاندې سفر جاري ونهٔ ساتلے شو او لا ئې په سر کښې پوهې نهٔ ده وېشلې چې خپل منطقي انجام یا طبعي مرګ سره مخامخ شو یواځې "هائیکو" داسې تېز او تُند جاپاني صنف وُ چې په پښتنه خاوره کښې ئې خپلې جرړې مضبوطې کړې........ دا جاپانے صنف د خپل مخصوص مزاج، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو. ولې ددې په څانګو کښې پښتنو شاعرانو د پښتون بوټي قلمونه ولګول او نن دغه بوټے وده کوي او د یوې تنه ورې ونې شکل اخلي. د پښتنو سترګو ته ئې داسې دنګا رنګ ګلونه سپړدي دي چې ښائست او سینګار ته ئې سترګې بربښي."[15]

ښاغلے اباسین په خپل کالم کښې یو عجیبه خبره دا هم کوي. لیکي:

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہیں۔"[16]

ګران ښاغلے دلته یو واری بیا تیندک شوے دے. ځکه چې

اول خو په ادب کښې د مفتیانو د سره جواز نهٔ پیدا کیږي ادب څهٔ شریعت کورټ خو نهٔ دے او که چرې د ښاغلي دا ارمان وي چې ګني هغه دې د ادب درېم مفتي او منلے شي نو بیا پکار نهٔ وه چې ځان ته ئې د ادبي مفتي نسبت کړے وے ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه دا یو ځائے کیږي او دا عمل اجتماع ضدین ګڼلے کیږي. دا حقیقت دے چې د اعلیٰ د تلازمي او د علم د وصف نه سېوا مفتي مفتي کېدے نهٔ شي. ممکنه ده د مفتي اعظم د منصب په وجه ښاغلے ددغې غلط فهمۍ ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې د ادبي مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزده شوې وي. بیا هم ښاغلي ته دا پته لګېدل پکار وه چې د ادبي مفتي د نسبت سره فتویٰ د منلو او حجت قابله نه پاتې کیږي. خو زما په خیال ګران ښاغلے اباسین لوستونکو ته دا وښل غواړي چې ما هر څه فرمائیلي دي یا زهٔ چې هر څه فرمایم. هغه چرې ئې هم او نهٔ منئ. یا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسین د ادبي او مفتي ادبي مشورو ورکوونکي ته د ادبي مفتي ټائټل ورکوي. والله اعلم بالصواب.

بیا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسین هائیکو ته بدعت په کوم خیال وئیلي دي ځکه چې د تخلیق عمل یو مقدس او سپېڅلے عمل دے. او هر کله چې هائیکو د تخلیقي زړهٔ چاودون را زېږېدلے یو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

Scanned by CamScanner

نو بیا ولې ښاغلي اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دے دا ناروا خبرې کوي څو داسې ښکاري چې په ګمان ښاغلي د بدعت معنیٰ په سم ډول نهٔ ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوے دے.

د ساهو نیکونکو د څلېرېشتم اپرېل دوه زرم د روداد ترمخه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صېب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري ایا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړے آهنګ را پیدا کولے شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صېب په خدمت کښې عرض دے چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي. عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نهٔ کوي. او ثانوي حېثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نهٔ شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هېڅ کمے نهٔ راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لے، آهنګ او ردهم لري نو هېڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نهٔ کړي په دې سلسله کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدے شي چې

د زړهٔ راښکونکي موسیقۍ د نشېب و فراز سره ئې راز و نیاز کړے دے.

د ذکر شوي روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلے دے چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه دونکے صنف شته. اوس تحقیق پکار دے چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلي ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلے شوے شعري صنف دے. لهٰذا نهٔ دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هېڅ قرینه پرې دلالت هم نهٔ کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې ډګر کښې بېخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا وو منلے شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نهٔ دے لګول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښي انکشافات مخې ته راشي.

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذيبي او ثقافتي
جرړې غوڅول دي. يو باشعوره فرد به هم داسې نه وي
چې داسې به او غواړي خو زه دا هم نه غواړم چې هايکو
دې د پښتنو په مېلمه دوسته سيمه کې له څه جرمه تهمتي
او يې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خيال دے چې د
هايکو او ټپې موازنه او مقابله غير فطري ده. بيا مې
سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقيد جولۍ
د بيش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې
نشته. چونکې د هايکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل
مضمون " د پښتو ادب کمپيوټر هايکو " کښې تفصيلي خبرې
کړې دي نو بې ځايه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم
څه اووايم.

دا حقيقت دے چې د ټپې کښې توصيفي اړخونه شته خو
څنې خويونه يې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا بيخي توان
نه لري او په ذهنونو يوه سترې کوونکې خاموشي
خوروي. د مثال په طور هره ټپه د " يا قربان " يا " لکه زار "
نه شروع کېږي چې د لوستونکي يا اورېدونکي په وينه
کښې د يکسانيت زهر خوروي. او ددغې ټانګورو د ملاتړه
بغېر يو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته څنې پوهان " يا
قربان " د ټپې لازمي جز ونه مني. بحرتقدير ددغې نزاعي
اړخ نه يو طرفته دومره خبره دا ده چې ټولې ټپې په يو

واحد، متعين او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هيڅ
حال کښې د خپلو تاکلو شوو اوازونو دائره يا حصار نه
شي ماتولے. او د خپلو سرونو له جادو نه نشي را وتلے
چې زما په خيال د نرګسيت يو رنځ دے.
ښاغلے پروفيسر داورخان داؤد ليکي!
" د ټپې خپل يو مخصوص او محسوس هيئت FORM
بحر يا اهنګ (Rhythm) دے چې په يوه نيمه
مصرعه کښې يو ډېر اوږد او طويل مفهوم بيانوي"
نه پوهېږم چې ښاغلے داؤد صيب د يوې نيمې
مصرعې په ذکر کښې " يا قربان " په څه مصلحت نظر انداز
کوي. بحر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه
کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقيقت دے
که يوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او يو رنګ جامه
اغوستل يې وظيفه کړې وي نو د ظاهري لباس يکسانيت به
يې د ښائست د کتو اړخونه د ذوق او دلچسپۍ ستړي
بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو
مطابق د نوي فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي
نو د ژوند څومره سپړلي به يې ښکلا کانو ته ګلکول په
لاس اوورپېدل غوره کړي. نو بايد چې د هايکو منکرين
او مخالفين د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قيمتي وختونه
بې ځايه د ټپې په وکالت او د هايکو په مخالفت کښې نه

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ضائع کوي . بلکې ټپه دې د نوو، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي . خو دا کار ډېر ریاضت، لوې سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي . کېدے شي چې ځنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي - دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله راپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستومانۍ لړې نۀ راولي خو زما په خیال په دې ماډرن ایج کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشیې د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته بنه وي . ما ته پته ده چې کانړے په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو ړستو شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلولو ژوندي اوسي . ځکه زۀ غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه راتلل پکار دي . ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا مخې وي نه چې د ټپې د انقطاع . اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نۀ وي . نو لازماً به خپلې ځنې مضبوطې کړي . کنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واوروي .

دا هم حقیقت دے چې ځنې نوي شاعرانو په ټپه نۀ صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړي دي . بیناغلي سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي .

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په درېمه مصرعه ختم شي . ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي . اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي . د دوېم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي . دا ددې صنف اوله برخه ده . ددې وزن د ټپې د وړمبۍ مصرعې مطابق وي . دې نه پس دوېمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخرې مصرعې وي . دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخرې مصرعې دے ."[۱۸]

مثلاً:

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

اند ښېښتي مه کوه جانانه
دا خو دې باسي له جهانه
دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې
ستا د ګوګل په ښاريه کښې
ځان ترې ساته ښځې اوږده لرې لاسونه
کړي به خازه ستا د رُخسار تازه ګلونه
ځکه خو وايم چې ډېر مه کوه غمونه
اند ښېښو خوار کړل تر شودو سپين بشرونه

لوستونکي دې پخپله فيصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختيار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه ويل پکار هم دي. زما په خيال دې عمل د يو نوزاېيده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هيئتي تنوع هيڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د يو صنف د پرمختګ خيال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهيل خټک د مجموعې ټپه اېز هم دے د مستقل عنواناتو تر لاندې آزاد نظمونه ليکلي شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې ورميو مصرعو سره په قافيو کښې تړلې دي او بيا لې د يوې ټپې په ترون

نظم سر ته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج يا کلائمکس ورته وئيلے شي. خو متاسفانه زۀ به دا اووايم چې د ښاغلي سهيل خټک ټپيز هم د ټپې په سټرکچر کښې هيڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خيال تر خپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زيات د ښاغلي سهيل خټک د ټپيز سره مماثل دي.

اوس که زۀ دا اووايم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې د هيئتي تجربې نه دي بلکې په آزاد نظم کښې د ټپې پيوندکارې او قلم لګولو هڅې دي نو زيات موزون به ځکه وي. چې په داسې وړه صورتونو کښې د ټپې په قديم فارم باندې هيڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو کېږو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعيت او اختصار ته هم نقصان ور رسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي يعنې ساختاتي ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحريکونو رنګا

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل
وجود نه لنډ تنګ کوي. هيله لرم چې لوستونکي به زما
په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د يو خاص قسم ګرېز او
څنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو
نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې تېره بنسټ ده هايکو بنه
نه ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هايکو د تخليق
جواز نشته يا هايکو زمونږ د خاورې سره هېڅ خپلوي
نه لري. ايا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څه فائده
ور رسولې شي. او د هايکو په راتلو پښتو ادب ته اخر
کوم زيان او تاوان ور رسېدلے دے.

زه دا خبره منم چې هايکو د پښتنو د خاورې نه
رازېږېدلے شعري صنف نه دے خو ولې که يو بهرنے
صنف د پښتنو د تهذيب او کلچر د ارتقا او احيا ذمه په
خپل سر واخلي او ښه په ايماندارۍ سره ئې خدمت کوي
نو د پښتنو عدالت به ورله د دغې خدمتګذارۍ دا سزا
ورکوي چې د سر غوڅولو فيصله ئې صادره کړي. کله هم نه
ځکه چې پښتانه د خپلو وفادارو په مرګ مړه او ژوند
ژوندي وي. ځکه خو د ځنې پښتنو ناقدينو د هايکو سره
معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر ده.

بهر کيف دا حقيقت دے چې هايکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پېدا
کړے دے چې تصور ئې هم نه شي کېدے دغه وجه ده چې
ټپه چې زرګونه کاله تاريخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قديم
زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هايکو سره
اوږه په اوږه اودرولو او د دواړو تقابل ئې شروع کړو.
زما په خيال د ټپې او هايکو موازنه پخپله د هايکو د
مقبوليت او بريالي کېدو سندنامه ده. ځکه چې هايکو
پښتو ادب ته تقريباً ۲۰ شل کاله اګاهو راغلې ده. چې يو ادبي
صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نه
شي رسېدلے ولې په هايکو د پښتنو په سيمه نه صرف
ځواني او جوبن راغلے بلکې د يوې اندازې مطابق شپږ زره
کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدينو مقابله هم شروع
کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله استېبلشډ صنف او د
شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف
ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت
دے چې هايکو نه صرف د پښتنو د نفسياتو خبرياله ده
بلکې د پښتنو ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې
باوجود که ځنې خلق د هايکو مخالفتونه کوي نو زيات
نه زيات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هايکو کښې بې
کچه تخليقي زور پروت دے ځکه چې کمزوري ځېږونه د عدم
اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نه شي ساتلے زما يقين

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے د هایکو د منکرینو ځایه ضد و نه به هایکو د اسمان رفعتونو ته یوه نه یوه ورځ خامخا ورسوي دا مبالغه نهٔ ده بلکې ددې خبرې رښتې ښتني، ژور اثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

اوس که زما د خبرونه څوک دا غلط تاثر اخلي چې ګني زهٔ هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو دوی بد به کوي. زما خو د زړهٔ له تله دا اواز راپورته کیږي چې د پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي - چې ژبه او ادب پرې وده موي - ذوق ته پرې تسکین رسي - ذهن ته تفریح بخښي - ضمیر پرې رابیداریږي او ژوند پرې روښانه کیږي.

زهٔ محسوسوم چې د ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو د یو بل حقونه چرې هم نهٔ را لاندې کوي او چونکې د دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو د یو غندنه هم عقلمندي نهٔ ده - بله دا خبره چې اعلیٰ ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو د جغرافیائي بندېزونو، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر دي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه د خوبۍ او ناخوبۍ باعث ګرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نهٔ ده -

ښکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب بهي خوا خوږي نشي کېدے - څوک چې هایکو د پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نهٔ اوس هایکو دومره ورکه سپکه او بې څوک ده چې څوک به ورته په کږو سترګو اوګوري -

په درناوي
اظهارالله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

مأخذات

(۱) آزاد اشنغرے، دَ اظهار دَ هايکو تجزيه، ورځ پاڼه وحدت پېښور، ۹ مئی ۱۹۹۸ء.

(۲) اظهار الله اظهار، راته غوږونو کښې بنگړي شرنگوي سلمان پرنټرز جنگي محله پېښور، يکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۳) اسير منگل، ايک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن.

(۴) مشتاق مجروح يوسفزے، اُنې اېنو کو هايکو، غير مطبوعه.

(۵) اظهار الله اظهار، راته غوږونو کښې بنگړي شرنگوي سلمان پرنټرز بابو حيدر روډ پېښور، يکم جنوري ۱۹۹۸ء.

(۶) اسير منگل، ايک نوجوان شاعر، اظهار الله اظهار، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن.

(۷) مشتاق مجروح يوسفزے، اُنې اېنو کو هايکو، غير مطبوعه

(۸) ايضاً ايضاً ″

(۹) ايضاً ايضاً ″

(۱۰) پروفيسر داور خان داوُد، پښه او جديديت، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء -

(۱۱) پرېشان داوُدزے، ورځ پاڼه وحدت پېښور
وخت يوونس نيمې بجې، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

(۱۲) خبرې اترې، پښتو اکېډمي

(۱۳) اباسين يوسفزے، ہائے کيوں، ورځ پاڼه مشرق پېښور، ادبي ايډيشن
ايضاً ″ ايضاً ″

(۱۴) ″

(۱۵) زبير حسرت، ادب زار، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فروري، کال ۱۹۹۸ء -

(۱۶) اباسين يوسفزے: "ہائے کيوں" ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ايډيشن -

(۱۷) پروفيسر داور خان داوُد، پښه او جديديت، ص: ۹۲ تماس پښتو کوټه، سلسله نمبر ۶، کال ۱۹۹۶ء

(۱۸) سعيد گوهر، "دَ پښتو شاعرۍ او وړُه اصناف" اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷، نومبر، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ:- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخيص دے چې دَ ګران پروفيسر داور خان دَ قلم کاوش دے. لهذا دَ هغوي په شکريه او ډېره منته -

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار یمه خو ما اوبخښه
ربه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د ټولو انسانیت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
رب سلسله د نبوّت ختمه کړه

زه نشته پروا که سنګسار شمه
پکار نه دي چې داسې دې په مرمه
کوي نه خوند کښې لاس په ګل د کانړي

شو پورته یقین نه څه هر له مې نن
کوي فرق کښې جوړه هم چې میانده
خوځم غورځان ته جوړه د چا په اوس

وطنه د پښتنو وران کړه دې ربّ
دي نه پاتې ژوند د غنیمې کښې در اوس
اچوي لاس ته مړی پلار د زامن

Scanned by CamScanner

راشه په چم کښې دښمنې جوړې کړې
ځان کړې ناجانه بیا مې نهٔ پېژني
نور به د ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې د داسې پښتنو پرده شي
چې د اشکې ګلونه اوشوکوي
ترېنه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

خهٔ په سکون سره ژوند ون تېروُم
یو خوا پټې کېنې اوبهٔ خور کومه
بل پله اور بل کړم دوَمه واچوم

چا جینکۍ په لاره کړې نهٔ دي
ومېل مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما د وینې ډِرپ ختې دے

وائې جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګیله خهٔ د پردو نهٔ کوم
چې خپله مور را باندې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که د خېرات نه د خانانو د مرګ
غریب د خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې پوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زۀ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میاندو غبرې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تا خپلوي
دومره پاسته ُکه ددې خوږ کاڼې وو
نو ګیدړانو به وو تهول خوړلي

شمېر زۀ دَ کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوټم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انځرویو له ځمه
مینه کوه خو راتر غاړه نۀ شې
چې دَ جامو استرې مې ماتېدۀ شي

بازار کښې ګرځي ښځه ښکاره مخونه
خو مونږ چې اووینې څادر کړي په سر
زمونږ ه ښځې مونږ نه ستر کوي

شېرینې ښځه داده چې زړۀ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلۀ دَ قاضي کور کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خیر که دې سر نه لوپټه پرېوته
چې طوفانونو کښې راګیر شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څهٔ
پېغلې له کوره په تلوار راووځې
رب دې جوړې کښې زموږ خیر واچوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شپېږې تېږې به راځي نهٔ په ما
چې پېغله ناوې رانه سور کړه ځي

نو زما شونډې به پټرۍ نهٔ نیسي
زهٔ چې نامه د خوشبویو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخۍ د هېر پېدلو نهٔ دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېم کـه مې ټول کلي په کاڼو اولي

وائي زما غریبي بدي نهٔ شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکۍ
راته ودونو کښې کالي ښیځوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوړو تندو ئې پروا نشته دے
واځي په کږه دې نغره يم خو
راله پيدا چرته د سر سپوري کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مينه زما د غلو نمتا خو نه ده
چې ئې په لاړو کړ کوے شيريني

دا چې په څه فريب کښې کږه ئې ته
ستا سر تېزي به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژړنده نه وه

په پټو سترګو پرې باور مه کوه
شيريني پام کوه چې تېر نه اوځې
د مُلا منډه د جُمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګينه حادثه ده د ژوند
شيرينه ژاړي چې مې سرغوڅوي

بې ځايه نه دي ويرېدل د بنګلو
زما د تندې انتها داسې ده
بُت هم رپېږي چې زه ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار د ړندو دے تاته ښهٔ پته ده
تهٔ د کمڅو ولونه مهٔ پرانيزه
تور د سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

دب دې کړې خېرخو دا شګون ښهٔ نهٔ دے
پېغله ډولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې ئې چاله دې ځوانان وژلي

څهٔ ننګيالي دي قاتلان د سيمې
د سر سانتلو په بدل کښې مدام
لوښه جولۍ ته د دښمن غورځوي

ناپوهي خپرخو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکانې اخستلے نهٔ شي
څوک به په کاڼو کښې قلم لګوي

خاورې به پوے شو د تعليم په مزه
مازيګرے چې شي چېو ته د سيند
کتاب ورلړه کړو ګلان رانيسو

ځان کښې څوک توان د تماشې نهٔ دري
بس د هوا په لور روان دي زغلې
څوک د پېريانو په ډولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

ستړېږې زمونږ د لارې خنډ خو نه وې
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نن د بنګالې ناوه په يو دو را اوځي

زړه اخر صبر کړي سلګو کښې وائي
کوه چې هر چا سره مينه کوے
خو شي له ځان کورته را اورسوه

په هيڅ فريب دلاسه کېږمه ناه
کټ چې پړدے شو خوږ نيمې شپې شو
سترګې مې نه ورځي که ډېر ستړے يم

زړه کښې مې اور د مينې بل ښکله شي
د چا په کور کښې چې شپږېنې زما
لوړه ژوندۍ · انغري مړه پراته وي

ځمه مدام د هوالګانو په رخ
يم د سپېرپانو د ړولي په مثال
ځان راته مه سپاره بې کوره نه شي

ښوله مې رو رو د بچي شنه کېږي
اوزه په دې سوچ کښې راګېرمه چې
دوه تورې يو تېکي کښې ځائے ځنګله شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دارې وهمه سرچینه یم دَ ژوند
تابه لیدلي وو رنګونه زما
خو که دې سترګې پټې کړې نه وي

زهٔ خو دنیا ته فرښته ښکارمه
بڼیره له دغې ویرې نهٔ خرابه
چې اصل ځ مې راپه ډاګه نهٔ شي

څه بې حسي ده په ماحول کښې دېنار
پراتهٔ دي قتل توریالي دَ وطن
زهٔ هغې مون باندې بېګم سره ځم

اوس به په دې کښې تا ته څهٔ وایمه
زار شمه ستا له سادګۍ شیرینې
منې زما او خوښه خپله کوې

دَ برسنډې ګل ئې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مېشته ئې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

چې دې بهر کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیرینې زما
خولې ته تو کلې لاړې نهٔ راځې بیا

Scanned by CamScanner

وائې ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګه ته غاړه نه ږدمه زه
ځه به مې اوس کفن کښې هم نه وینې

نن يوې ښځې خپل خاوند ته ويل
سختې بې ځايه په ورو مه کوه
ته چې زلمے وے تا به څه نه کول

له سپينې ږيرې دې حيا راځي خو
مه وايه دا چې فرښته يمه زه
ته څومره وران وې تا ته ښه پته ده

د حقيقت دنيا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږمه نه
زه د ځوانۍ د خوب تعبير غواړمه

بلا خطلي دې په سر رقيبان
خدائے شته چې نور ورته هيڅ نه وايمه
خو لږه منډه ترې ضرور خلاصوم

د مينې لار کښې چې تيندک شمه زه
شيرينه اووائې په خود کښې اوسه
داسې د لوړې نه په دَو ولې يې

دا قافلې دې په سفر کښې اوسې
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سېلاب یوړله

شیرینه وائي له تا زار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کښې نه دے
وائي که اور ته مو هم واچوي نو
د مشرانو فېصلې به منو

ما څه غوښتلي وو او دا څه اوشو
نن مې له هر څه نه باور پورته شو
چې مې د مړې ګېډې چیچل اولیدل

دلته انصاف د څېند خانو تول دے
پړېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوبایللې که پوزه کټې

او وائي خپل عزت په خپل لاس کښې دے
چې شو کوې مانه زما لوېټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

غوښتنې ستا تږولې ښځې داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونیسي
او ورته اوواېي هاګۍ واچوه

منم د مینې تقاضې منمه
قسم دې ما به هیڅ ویلي نهٔ وو
خو واره چې خولې مې د اوخوړې

ځوانه ځوانې او د سپرلي مازیګر
داسې په یو بل کښې غرق شوي وومونږ
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نهٔ لري
حد کښې دې اوسې کنې ښځه به نهٔ وي
مونږ خو په بیعه ځان له ښر اخلو

تښته د ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شیرینې
خو کوټې او یو کښې دوبېدل ښځه نهٔ وي

خدایه شته دشمن مې خوشحالیږي په څهٔ
دا خو مې لوېیه د ژوندون کټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

Scanned by CamScanner

منم فریب دې خوشحاله کښې د ژوند
ستا ځواني مړګ مسکې مسکې ګواښونه
د محرومیه احساس په شا تمبوي

ځان پټیل زور باندې ژونده ساتمه
ګنې نو زه خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړه کښې ځاۍ راکوي

ژاړي له سره لوپټه درې کړي
داڼي بهر له کوره شپې مه کوه
ګنې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهیږي نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچې ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نه ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړي

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږدۍ تیبستي مې اولیدلې
پرې مې کړې مې ځان له د بیتو څوکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپه کښې له کوره پښتنې نه ووځي
مرګ دې روا دے خوشحال خټک کاله ته
دَ ننګ خاتهٔ نه ځکښې ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو ټول شپه بیا
ما سره ستوري پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ یم خو شیرینې زما
دَ زانګو سیل چې را روان اووینم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پړ پړ دوه خټکه په تا ملا وتړم
وس چې دې اوریږي بې خوندي نو ته
دَ خپل میړهٔ خبره هم نهٔ منې

هرو قلم تړي راخستلے نهٔ شم
ماشومه سازه کړي له ځانه وایي
راله په لاس باندې ګړه جوړه کا

ددې خبرې په مطلب نهٔ رسم
وائي چې ستانه زهٔ اوزګاره شمه
بیا به څاروو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څهٔ او چاته څهٔ بانه شي
دَ شلو ژړندو که راوتي وي خو
کښېږ شوي اخر دَ لوپټي پسکي کښي

○

خلقو په ما بدګمانئ کړي دي
ثابت که يو جرم هم نهٔ شي په ما
زهٔ به له دې کلي نه کډه کوم

○

نوره مې هيڅ باندي پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تينګه

ګرانه شوه مړه دَ پښتو يالنه
پلار يې په سونړ بانلي يجرګه کړي ده
لور يې دَ شپې تيارهٔ کښې کور پرېښے دے

○

غلهٔ راختلي دي په کور، غلې شه
سوچ ته مې پرېږده که څهٔ لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مهٔ کوه

○

راوړي چې ماله پلوشې دَ سحر
څوک يې پلوُ قدرې هم اونهٔ وينې
کورته دَ شپې تيارهٔ کښې ځان رسوي

Scanned by CamScanner

طوفان یې یو نسي جونګړه ته د چا
واڼې نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کنې غرقه شومه

○

پهٔ ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې دَ وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

○

مور یې نن پلار ته په حیرت اوویل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هرو مونږ کره مېلمه نهٔ راځي

اوواڼې نهٔ پورې کوم ننګرېزې
رانه چې بل وطن ته ځې مېنه
نو سرهٔ لاسونه دې پهٔ شرق اولګي

○

دَ پښتنې کومه ادا اوښتایم
پهٔ کومه ورځ چې زهٔ پهٔ کور کښې نهٔ یم
له آئینې نه هم سترونه کوي

○

څوک ورته پوره ته هم کتلے نشي
آ چې سر تورهٔ را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوپټه لوپټه

(c) ketabton.com: The Digital Library

سارۀ سارۀ اهسونه ښامه کوي
ستا د ځوانۍ تاؤ چې راپورته شي نو
اوبۀ اوبۀ شي تول د داوړي بتان

زۀ څۀ تپوس کوم او ته څۀ وائې
يوه خبره دې هم روغه نۀ وي
تا جوړ په اوښ باندې سورلي کړېده

خو ښاه دې خپله دۀ خو ياد اولږه
ګرځي به تل خاوري په سر سپوږمۍ
چې د خاوند ستر ګو کښې خاوري نولي

د ښار ماحول درنه ښادر لرې کړو
ياد کړه جهاز چې به راپورته شو نو
شوې به کوټې ته په يو دَو دننه

وائي بې ځايه طمعې مۀ کړه له ما
او تړه دا ټټو په سپورې ګڼې
څوک به سپوا مانه خرابه نۀ وي

زۀ يې له ځان سره حيران کړمه نن
ما چې ترې او کړلو تپوس د عمر
پېغلې انګڼ کښې په خرپوسو شولې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یم د تعبیر د بلا کانو خوراک
په کوم فریب باندې دهوکه کړم ځان
یاران په بېړه باندې پیاز کرخوي

○

دا بنده انصاف دے آفرین شه په تا
یو خوا اوبښان خلق په بېړه وهي
بل خوا څوک کفت قدرې کوي نشي

○

پردې وطن کښې مې زړه خور غوندې شو
له ځانه ورکې ښایسته پېغلوکې
مسافران درته یادېږي کله نه

مڼه دا چې ستا د زړه ننه په مله
څو چې زما ګریوان ته لاس اچوې
نو ستا شمله به شي کومه له تا

○

ستړي په ما باندې بېځي توري دي
کورته په وېره ورځه پس راغلمه
په سرو جنازو مې استقبال مه کوه

○

دومره زبېښلي یم د ژوند حادثو
اونه چې هر کور کښې مېوه اونیسي
په ما د کانو بارانونه کېږي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واېې خوشبو ستا د بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونيسي
له کوره ورک شوچې له کوره اوځو
موږ د ژوندون په کوم پړاو پراته يو

ما ورته ويل چې کله مه پرېږده خو
منې کېده نه خکه تېر مابنام يې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د يکنک په خوند پوې شمه زه
ذره هم خپل ستي ته نه پرېږدي ما
شېرينه ماته مېلوګان ګسېږوي

دا نه چې پوې نه يم په سود او په زيان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چتې پسې باز پرېږدمه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د کمڅو ولونه مه پرانيزه
چرته تيارۀ لار کښې تېندک نه شمه

Scanned by CamScanner

خدای شته په خپلو کښې څه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما اووینې
څه رازداري خوشته د مور او د لور

زه چې د سیند چپو ته ګورمه نو
راشي په سترګو مې لاسونه کښېږدي
وائي څه اووایه چې څوک یمه زه

بنه روغ رمټ یم چې بهر یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
چا جوړ په ما باندې تاوید کړے دے

دا حقیقت د چا نه پټ خو نه دے
د رنګ سپېدو پسې ږندېږو څکه
مونږ په صحرا کښې اوبه خوړ کړے دے

مونږ به سپېدو پسې ته وو پڅوا ختلي
افسوس خو دا دے چې زمونږه د کور
درشل که او درېږي، دېوال پرېوځي

بنګړي په لېچو کښې په خیال شرنګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سېوا له دې نه څه وايمه
ښنګړې دې مات شه دَ پېنزېبو سره

دې ستم به څه تعبير کوي څوک
ښنه چې مې غرق کړې نو شيرينه وائي
توبه توبه داسې به بيا نه کوم

چې هلو ځلو کښې دَ ژوند ګېرې شوې
دَ ميانډو تېنو کښې شوده او ځشولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ ټول خوشحالى او خوږې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شي خو اختر رانه شي

ورسره دې معجزې دي منم
خو زه دَ ښکلو نه تپوس کومه
دَ زړه دَ رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے يوه پوښتنه کوي
ستاسو دَ ښار په نرګسي فضا کښې
څوک شته چې لاس کښې دې په سر دَ يتيم

Scanned by CamScanner

دومره خو حق شته په دې ښکلو زما
چې یې په زړه پورې ښه کلک اونیسم
د ښائستونو، د جمال شاعر یم

دې کښې به راز څه وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زمونږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وېښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوړه
مور چې د لور له سره شال رابنکلو

څوبه په خپلو کښې پښتو کوو مونږ
څه چې ارمان د زړونو اورژو
څوک د اختر په ورځ روژه نه نیسي

ساه راله دوبه د سپرلې هوا کړه
اوس د الفت طمعې د چا نه اوکړم
د ګل سینه کښې هم د کاڼي زړه دے

د خدائے نه اوېرېږه، غلے شه بس
سکنې. مابنام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې ګونګه شي خبرې مه کوه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

څوک تري خبر دي
دَ ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

اوږي ماړهٔ شو
خو ملکان دَ کلي
دَ لوږي مړهٔ شو

څمه چي وړاندي
نو اسمان هم راکوزشي
او بو ته لاندي

قد مي لونبړي
او جينکۍ دَ کلي
ما ته پسخېږي

غم مي لږ سپک شو
ما اېښي ته کتل
ځان دانه ورک شو

مخ مي بد رنګ شي
چي پېري هوا اوګي
آئينه زنګ شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اور دے سینو کښې
شپېږینې مه ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

○

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپرلي رنګې

○

لوټ شو اخلاص کښې
اووایه پاتې څه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
څو که د پلار وي نو هم
ژړنده به وار وي

○

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

○

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راڅاڅي

Scanned by CamScanner

دا منډوې ښارچې
په هر قدم خوځي
د خلقو جارچې

اور کښي الغښتي
ستا تصويرونه ګورم
خوب رانه تښتي

کور ته دې زړه ځي
ژرنده د سوال په اوبو
چرته کښي ګرځي

په ټال چې ځانګي
ځنې زړه ستړې پېغلې
اور ته ور دانګي

مخ چې دې ښکل کړم
خدای شته د هرې سیمې
خاورې به ګل کړم

نیت دې خراب دے
ګڼي نو هر وګړے
ګل د ګلاب دے

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته
د زړه درمانه

○

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له ښځې سپک شي

○

جنګونه کېږي
په تويودو د وينو
تندے ماتېږي

وينې به تل څکي
چې دا ښاريان هميشه
پې د يوتل څکي

○

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

○

بل په ما اور دے
د اوښکو دوو ځاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

درد ونه زیات شي
زړه مې په واک کښې نه دے
سر به مې مات شي

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
ويښې خټکېږي

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
کلي ويجاړ شي

يو خوب او خيال دے
کارغه زده کړے کله
د زرکې چال دے

دا څه ناتار دے
اوس هر یو کور د کلي
د ښار بازار دے

زړه مې غرقاب شو
د اوښکو يو څاڅکے هم
ما ته درياب شو

Scanned by CamScanner

خوشے فنکار ئې
دَ پېغلو بُت سازوې
هسې اوزګار ئې

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس به ولاړې

هسې به ونړ شې
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوڅې
کومې به شنړ شې

شمارې بس ستورې
دَ شپې راپاسوې ما
کار راله ګورې

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړې
دَ ګلو لښتې

سندرې وائې
را ټول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

اووائي پوے شوي
ته چې مئین شوې په ما
لاړې توے شوې

تیکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچي مې ژاړي

کور مې زړه تنګ شي
چې نیمه شپه حجره کښې
د بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړې
نه راځې خولې ته بېرته
تسو کلي لاړې

دا څه قیامت دے
ځواني دې شوخه ده او
تصویر دې نت دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشې دستور شو
پاڼه چې ستا زیړه شوه
نو مخ دې سُور شو

کور کښې تنها یم
اوس به دَ زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښایم

ژوند څه رنګین شي
ورځې تښتي په شا
اسمان به شین شي

وائې کوکو یم
راته پښتنې ټپې
زهٔ هائیکو یم

قصه خانې کښې
ښکاري کاږهٔ مخونه
په آئینې کښې

یم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نهٔ شي
دَ چا په لاس کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا چې ښکالو شي
د زړه درزا ستړه شي
هوا په رو شي

ځې زما سپورے
وائي هر څه منم خو
راته به ګوري

ژوند څومره تریخ دے
ذهن اوده دے په خوب
او زړه مې ویخ دے

راته ځښتېږي
وائي يخني ډېره ده
واورې ورېږي

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
يو ګل اندامه

زما حيا ده
منم چې لور ستا ده خو
ښځه زما ده

Scanned by CamScanner

پښتونه نغښتې
پېغلې را اووتلې
له کوره تښتې

ښکاره به غلا شي
تا ته چې ګورمه زړه
وار مې خطا شي

زړونه درزېږي
چې آئينې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

زړونه مې رنګين شو
راکښې مستي راغلې
سر چې مې سپين شو

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
خُه ځغ دې تور شه

سر که مې سپين دے
په هېڅ هم نه پوهېږې
سودم ته شين دے

Scanned by CamScanner
(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ کلي خلق څهٔ ړاندهٔ خو نهٔ دي
خدائے شته مرۍ ته به دې لاس پرېوځي
چې دَ هټیانو غلا په ټټیټه کوې

اووائې ټول دَ اکیبجن کسے دے
ایټکو ته هسې خوشحالېږې څله
څوک لېونې نهٔ دي چې تا یادوي

زړهٔ غوځوي دَ اوازونو فرېب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوي
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څومره سنګینه حادثه ده دَ ژوند
خپې مو اوخوړې جذبې دَ وفا
یو بل ته اوس دَ مینې خط نهٔ لیکو

دَ خپل بنایُست له زوره نهٔ دې خبر
دراز قامته ، جادوګرې پېغلې
دېر مې کچه کړي چې منتر پخوې

شېرینې تا سره له دغې ویرې
وادهٔ ته غاړه اېښودلے نه شم
زما به تا سره کوږدن ماته شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا کتیبې ونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

○

نن یوې پېغلې خپلې مور ته وویل
بیا به د خېر طمعې له ما نه کوې
چې زوړ سړي ته مې په زور وادوې

○

چې مزدورې په کومه ورځ اونه کړې
بیچې ئې توله شپه د لوږې ژاړې
د مزدورانو ورځ دې نه نماځې ځوک

داسې ښاغلې هم لیدلې دي ما
ځانونه لوټ کړې په ادا د چمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

○

چې ئې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته او خېژي په سره غرمه کښې
زر د کوڼتو سپل را والوځوي

○

ناساپې کرنګه کړې نیازبینه وائي
د زړه په سر مې په ټوپک او وله
خو چړهکې په لاس کښې مه رانیسه

Scanned by CamScanner

دَ زړهٔ درزا مې په اختیار کښې نهٔ ده
ښار کښې جوړ او شوله دَ بم چاوُدنه
دَ کور تمبه دې په یو درز لرې شوه

یو سمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور ورونه بند کړل په ما
ما له به څوک په زړهٔ کښې ځاے راکوي

یوه جګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو راښکل دَ ادیرې حدونه
ټول بیا دَ یو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځایه ما سره ایرې مهٔ وهه
ږمه بس ږمه وي که هر څهٔ وائې
نهٔ دَ چا لور وي او نهٔ خور وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک یې اونهٔ کړي تپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانې زېږګي یې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شې ورته ما وویل
دَ لېونۍ شونډې یو رپ اونیوې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پېغله چې مانه اښترویو اخلي
ساه په سکېندو شي ځکه په کرانه واني
ستا سوځه خیال دے د واده باره کښې

په چاپېرچل کښې خرابي دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي اونکړم
وېم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا دپاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
ښځې به څوک په درمسال کښې کوي

ته د ژوندون د مایوسو علاج ئې
خوري ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

داسې نخورې کړم ازمېښتو نو د ژوند
شېرينې ستا خانه بد وش یادونه
اوس د زړه دښته کښې پړاو نه کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګماړي ګیا دي اشارې ماتوي
او هسپیان خپلو کښې ګپ لګوي

Scanned by CamScanner

جرم دَ چا، سزا دَ چا لوېږه دَه
یو دَ پولیس له سترګو ځان ساتي او
بل په یوه پیسه قانون خرڅوي

سپک راته مهٔ ګوره که غږ نهٔ کوو
ګنې خو بونه به مو هم کړو حرام
موږ نه دَ چا میراث خوارهٔ خو نهٔ یو

زړهٔ یې غلبېل، زلفې یې تار په تار وي
وښل یې زهٔ ډېره بې خونده یم
ګني نو تهٔ هم هېرېدې شې له چا

شېرینې اوباسه زکوٰة دَ حُسن
دا آفتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خیرات نهٔ کوي

سر به یې ځایه درله څهٔ خوږوم
دَ پښتنو له هوښیارۍ نه لوګي
کورونه وران کړې چې جرې سازوي

په څهٔ پوهېږې نه ماشومه یې لا
دروغ رښتیا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځوانې مېوه اونیسي

لاس راله مه راوړه نادانې جینۍ
بلا کړې ده په وجود کښې زما
پام چې پټرۍ چرته لمبه اونکړې

ډېر تورزنان به داسې هم اووینې
چې یې سرکند شي د ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تورپورې کړې

شیرینه اووایې په ډېره مینه
چرته خو لار غلطوه لادیه
ویرېږم لار چرته غلطه نه کړم

چې څه بلا یې ته بې حسه جینۍ
زما د زړه د قیامتونو درزا
خدایګو د کاڼي بت کښې ساه راولې

یې د سرو سپینو خزانه شیرینې
درته خراب د چا نیتونه نه شي
کشتۍ را اوسپړه، ماران پرانیزه

دا نظر ونه به تیندک خوري ضرور
ستاسو د ښار کږو وږو لارو کښې
وه کملدلۍ سم کړ خپلې شي خوک

د ژوند د حُسن ننداري څه کوو
درانه پښه ونه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته ځو که چرته ملا نيغه کړو

پرېږده چې پېغلې ځي په خپله لاره
چهره يې مه کښې ستومانه به شي
تورې څېرې دي که راپارې شولې

وايم چې تېولې ستومانۍ به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اوښتهٔ رڼي
کور ته چې راشمه نو لا ستړے شم

شيرينه اوواي قربان شم له تا
غزل غزل مې راخورېږي په زړهٔ
ستا هايکو رانه تېږي هېرې کړې

دوه ورځې ژوند دے تا ته بنهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه د ناز مېرمنې
سرکشې پرېږده د شيطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چې قدم بدم د کابل جينکۍ
راته په لاړو کښې شينډې کلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړۀ يې له سترګو لګېدو او وېستم
ما الله قسم راکړي چې غنې مۀ کوه
او خپله ټول کلي خبر کړي په ځان

شکر دے سترګې زما اوښې نۀ دي
غريب سړے يم خو ګل ښانګې زما
دَ چا عشوونو ته پسخېږم نه نه

ګن تصوير ونه شي خوارۀ په ذهن
عين چې په نيمه شپه زمونږ کلي کېنې
دَ سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

دَ حسن انتها خبره ولې نۀ ده
غوټۍ چې ګل شي په قيامت کښې دَ ژوند
ځان راته ډېر خدايګو پيکه ښکاره شي

زنه مې اونيسي ، سلګو کښې وائي
خلق خو خلقو باندې چل زده کوي
کور نه په نيمه شپه بهر مۀ اوځه

سيند ته ګلونه ورګندار کړي وائي
څۀ عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مينې کتابي مينې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې د یاران شپې رانښکے شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد د کلي
کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

د انتظار هم څه حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې د ښائست د بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې
لکه په ګڼو کښې چې اوښ وي روان

زما د خاورو کور جوړ که نهٔ وُ ستا
شپږ یې ما په اسمانونو غوښتې
څهٔ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه د ژوند
پېغلې دې تا سره سیالۍ نهٔ کوي

توبې ویستلې یو نوکر وېل يې
کور کښې چې صبر نهٔ وي بې بې ظالمه
ډېرې ناروا کارونه اخلي له ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې څه اوکري، رېبي هغه
لار کښې کښېنه ماه خپله لار اُخله
ستا پخپل کور کښې هم تورسرې شته دے

تاودهٔ، سارهٔ که دې دَ ژوند اوېدل
پېغلې مستې به درنه توليې اوځي
بيا به په تا باندې غوټه رانشي

سترګې له دغې ويرې نهٔ پرانيزم
زما دَ زړهٔ په رنګې تڼق اونهٔ چوي
تهٔ چې شـپې يې پوکنهې پرسوې

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې دَ ورور مرۍ ته وانهٔ چوي
دَ کور انګن کښې څوک ديوال نهٔ وهي

سمه شه ښځې په خپل حد کښې اوسه
زهٔ دَ تهـول کلي نه نفرت درکوم
تهٔ راته کور کښې ديوالونه وهې

واورئ زما کـه ئې منئ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړے
بيا به ترې ګرې او بېرې جوړې وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړونو کښې اور دَ مینې بل کړئ کښې
بې حسې دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدا بښکو واوره کېږي سړې

○

راته ستا یاد داسې سُرور راکوي
لکه دَ ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

○

پېغلې دَ ښار پارک کښې راټولې وې نن
وښُل ئې راغله یوویشتمه صدۍ
څُې چې دَ کود درشلې اوغورځوُ

شپېږیني زړهٔ دے نرم تدوے نهٔ دے
نمائشي اوښکې عبث تویوې
کانړي اویو کښې وراستهٔ کېږي کله

○

شنه چې مې شونډه شي دَ قام دَ وړو
لکه دَ چړګو دَ بچو بُغرې شي
اونغلې خپلو کښې ډېران بیلوي

○

لن انتظار دَ محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چړګه کوړکه شوې نهٔ وي
نو په هاګو باندې بچې نهٔ کښېني

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ قام تور سري دي سر توري نهٔ شي
تازه تازه غومبټې غومبټې پېغلې اوس
کړکې خېرات پسې ، دواړي غوړځوي

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې دَ خوارانو نه خانان دَ کلي
دَ کوه چارې مزدوري هم اونيسي

مات شي بېخي دَ مصوّر قلمه
زما دَ خيال دَ شهزادګۍ رنګونه
خدائے شته چې ټول دي په اوبو وړي دي

لاړه شامه صدي هم تېره شوه
خو لا زمونږ وطن کښې هاغه رنګي
خالق دَ خار نه راوتلي نهٔ دي

وېل مې راغلله يو ويشتمه صدي
دې کښې کوڅه کښې يو ملنګ چغه کړې
سحر را او نهٔ ختهٔ، شپه تېره شوه

تا به وېل چې مړه ژوندۍ ستا يمه
خو داسې کوې مجبورۍ دي وې نن
فريم نه چې تا زما تصوير دري کړو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

څه اوشو خبر دے کله مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نه دي
چې په خټکل به مې اوده پرتاه وې

دېره کم عقله ئې زما لېونئ
اوس دَ چا خولې خو شوک کنړلې نه شي
زما په سر پاسره شر مه کوه

موږ په جامو کښې نه ځائېږو په دې
چې دا ده راغله یو ویشتمه صدي
کور که سو وران شو، نو پروا دَ څه ده

اوسنه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چتی راکوې
ستا په کنار کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې اووې حیثیت څه دے ستا
وېل ئې غواړم چې بربنډ نه شي څوک
پر تو غابښو نه چچلوم لالیه

پېغلو کې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څه چې کېږي پابندي نه منم
زه خو څه ستا لاس و ته ناسته نه یم

Scanned by CamScanner

زړهٔ مې تښتي او چوي چې مېچن کښ ځوي

شپېږ يې نغېږ به شي دمه پکښې خوره

رب به زمونږ ته دا نېستي غوټې کړي

جذبه جذبه دي دَ ساحل خوبونه

غور ځنګ غور ځنګ بېخي دَ شپې ځواني ده

سپوږمۍ به دې کښې هم سترونه کوي

دَ شپې طوفان چې شي راخور په زمکه

زړهٔ دَ بې خونده او رکو له غمه

پورته په ستورو کښې پناه اخلم

دَ نکهت قافلې ګله اودرېږي

لکه دَ ګل ورمه ورمه خورېږم

خوبونه وينم تعبير ونه وېشم

تړله دَ زر او زور خېره ده اوس

ستاسو مخونه په چا نهٔ شوکوم

څوک دَ جرګو هېر و پروا نهٔ کوي

دَ نوي نسل څومره لوی زړونه دي

دَ پلار نيکهٔ هېر ونه هم ورکوي

په ادېرو باندې پلازې اودروي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نهٔ کوې
لور دې مدام ما سره ژبه کوي

لږهٔ سر تېزه ده یو خو یه نهٔ ده
که دغه یو عیب ترې نه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښهٔ جینۍ ده

تهٔ هم په پوزه باندې نهٔ پرېږدې چې
زهٔ هم دَ هاغې بلې پرېشر مریض یم
زموږ دَ دواړو ګذاره ګرانه ده

دَ نمر پېښاوې ته لا ناست نهٔ یمه
چې څوک تمبه زموږ دَ کور اووهي
اووائي ، خان ویل چې ښکار له به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي دَ کلي
واغوندي پېغلې دَ رېښمينو لباس
په ما دَ اوسپنو نيني اوچيچي

په بې اسرو پورې خندا مهٔ کوه
بس کړه دَ خدائے نه لږه وېره اوکړه
دَ چا آزار دې چرته اونهٔ وهي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړهٔ به اخر څنګه زما شي په ځای

سر کله اوخورم کله نیم پاتې شم

سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نهٔ وي

څهٔ ناروا دَ فاصلو دهوکه ده

چې یو ساعت یوازې کښېنمه نو

زهٔ په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نیکارې چې خاورې مې په سر اړوي

زهٔ ورته نیم نیم پاتې کښېږمه نه

او لا میوه ئې هم نیولې نهٔ ده.

دې کښې څوک لاره دَ منزل اوموي

ګوره څنګل کښې بیا په نیمه شپه کښې

دَ اورکو قافله لوټه کړله چا

موږ څکه سر باندې خپې کړ څوو

چې دَ صحرا شپه بې باوره شپه وي

پړق دَ بجلۍ شي دَ باران شپېه شي

باران شپې شپې وریږي مګر

اوروته بل دي دَ نغتر په اونو

بیا چرته تند د په څنګل پرېوته

Scanned by CamScanner

داسې که څاڅکي څاڅکي کېږي ګلي
دا تندغرس زړهٔ مې اور اونهٔ کړي
شا به شېبې شېبې را اووريږه

دَ خدایٔ کاروانو کښې څوک څهٔ اووائي
ما چې ئې طمعې دَ خوږو کولي
دَ کړېلي نه هم ترخه اوخته

يمه په هر مشکلي مئين شيريني
واړه رنګونه چې راټول شي په ځایٔ
ترينه دَ نمر سپينه رڼا جوړه شي

بيا چرته پېغلې ستومانې اوباسي
ګښي نو داسې چرته شوې نهٔ وو
دَ کوثر غنچې او دَ چينار اونو کښې

وائي جولی بد مې تر څو خالي وي
ګلونه نهٔ کېږي انګن کښې زما
ما چرته شاړ کوڅې ته اوغورځوه

زما ژړا ئې دَ زړهٔ تاوُ کموي
دَ پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې ځاري دَ بارانونو لارې

اوسپاري خلق سرو لمبو ته د ژوند
راشي بيا يو ساعت له نه اودرېږي
ښکلي، زمونږ د وطن سپرلي دي

○

له جنګه ورستو يې ښخلا كړم پـدې
سر مې ماتېږي ليونۍ نه شمه
يوه د سپين ګولۍ خو راكړه كنه

○

پېغلو کې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بجلۍ سخته جټکه راکړله

ښه سمه دمه وي کاروانه کړي
خو د شهلا زړه کښې څه غلا ده ضرور
ساک تري سيلۍ ديوسي چې ما اووينې

○

د زړه درزا راله په ځان اودروي
ټک ټک چې اورم د ګړيال، شېرينې
وايم كه ما باندې څوک وزي کوي

○

ګڼ اوازونه مې سنګسار كړي ضمير
وايم كه څوک مې په مرګ غلي شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګروګان اوتړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شې
پسې چې ماشوم له د فیدر ورکوې

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټ اووائې
د سرو نتکې راله جوړې اوکه نه

سم له مانښامه چراغونه وژنې
په تاکښې څه ناڅه تیاره خوشته دے
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کارونه د چاوس کښې نه وي
هر څه کېدے شي لېونی خو کله
کملونه کېږي د انځر اونو کښې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس به په دې باندې څه زړه خوږوې
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه رواني نه دي
دا څو د کلي د کودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

Scanned by CamScanner

رب ئې ژوندي لره څو سوچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړه زخمونه چا ته ښایمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زه د سپېرلو رنګونه ستایمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مرم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړه زورونه لېونتوب او خوړل
اوس به زړې خبرې څه یادوم
ټول تعبیرونه رانه خوب او خوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي شاړ ارهټ کښې څوک دېره دي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

زما تصویر ته ئې ژړل وېل ئې
پېږه د مرغۍ مې درله هم راوړې وو
اې د انځر ګله چې چرته به ئې

څه زورور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نیسي
او تېغه لار راته ښودلے نۀ شي

مړ نۀ شم ځائے راکړه د زړۀ په کور کښې
تاوده، ساړۀ که د ژوند ما اووهي
زما به ډبل نمونیا شي ګلې

شپږینه ګونجې په تندي راولي
وائي ربښتیا ربښتیا خبره کوه
ستا د جامو استري په څه ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تمیز د جنس او د جمال نۀ کوي
اووائي ټول خوندونه یو رنګې دي

ستا د بنائیست د فریبونو نه زار
خو لږ مې پرېږده چې ځان اوپېژنم
ما د بېوړي په تال کښې مۀ ځانګوه

خپلو همځولو ته شېرينه وايي
سرته يې خبره شه خوباوري نشي
رغېږي نه د پشکال لېوني

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونيه
درنه به لاړه شرېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو وېل مونږ ته گناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خاخا چا سره لاړ اخلي

يې د نازونو اسوېلي شېريني
ځان چپاله ورنه کړې به لاس ...
کانې رشلونه به دې ټول والوځي

وايي کيباې دې په سر سترگو منم
مانه بياد ډېرې غلطي شوي دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې ته ځي

ميانه دې په داسې پښتنو بورې شه
پاسې پردې تورسرې او ټغټوي
بيا يې د خوېندو څوک تپوس نه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې خبرې څخه جواز خو به وي
خدایه ښته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېښوس الوځي

خدایه ښته خبره به صفا کومه
دا خو ښځې بې انصافي ده کنه
اوس چې د ورور تېلو کښې خوښدې سوزي

کور کښې ساتل مرغ زرین ښه نه وي
هېڅ بیا له خپله ځانه نه شي خېر
ښځې داپاسې خاوندان قتلوي

تېښتاه له خپله ځانه څله کوې
پرهېږده د سر سپورې دې مه ورکوه
خدایه ښته د کور اوښي څوک نه پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چینار چینار ځواني شېرېنې
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساکاني نه وي
خو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه دې له غمه تېرېدلې نه شم
هرڅه ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کنه لار رابانديې مه جوړوه

په مرو حساب دي تماشګیر د حُسن
ستا د نظر تاوُ يې چې اووهي نو
د کېکدانو اوښې څېړه اونيسي

ستا نرمېدو راکښې سختي راوستله
چې را رواني دي شوې اوښکې په غځ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼه شوې

په څه ناترسې اوړېدلې يمه
وائي که بل چاته دې اوکاته نو
ستا کېږدۍ کښې به اوبه اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو ياد اولره
چې جوار کړو سره مينه کوے
نو خپل عزت به هم په داوُ لګوې

مينه کوو خو مينه پېژنو نه
ته د هوا په اَس سوره الوځې
او ځان له برمه غور ځولے دے ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

برهٔ دَ ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه دَ مارخپله ده شیرینې زما
لږه په خیال ګرځه سر توره نهٔ شې

اووائې کرانه! ښیښتنه پېغله یم
یو دَ ناموس سودا مې مهٔ کوه نو
هر څهٔ به ستا له سره زار کړمه زهٔ

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زهٔ
خبره وارویې شپېلې کښې وائې
مور مې نارونه ده بابا خبروم

اووائې ژوند دې شوګیرو او خوږو
په نیمه شپه چې اوبهٔ خور له ځې نو
خدایګو زما له زړهٔ نه اور پورته شي

سترګې به خاورې دَ پېغلوکو ورشي
دَ شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
څانګو نه پرق وهي بانګونه وائې

بنګل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائې
تهٔ چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

Scanned by CamScanner

ربه دې په دې خبره ما ښه نیسي
پېغلې د ښار داسې پیکه پیکه دي
لکه چې خوند ترې ښه اویو ادرے وي

○

منم خبرې زما عادت نه دے خو
چې پښتنې ښکلې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

○

نور به عذاب څه نازلېږي په مونږ
ښکلې تور سرې چې سر تورې نه شي
بیا ئې په ښار کښې څوک عزت نه کوي

شرمېږي بیاني او ښه غواړي ببا د میاني
باران کله لرې چرته اورېږي
نو هواکاني سوی د چم یخې شي

○

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووېل
ګرانه! که ماله دې پتلون راوړو نو
په دوه میله ټوپک به ځان اووژنم

○

درنه واده ښځې لښه اووېسته
جوړې خاوند دې زوړ زوړ اوخته
تا خو د بوقې نه بلا غوښتله

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

يوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره دَ لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ژوند طوفان کښې په چا ملامهٔ تره
مار هم پردي لاس باندې نهٔ وژني څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډا ګانې کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوم چې هر څهٔ کوئ، ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردي ډېران څخُله یمه

ماتېږي کاڼي تل په کاڼي باندې
زهٔ حبار وګړی چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې مانهٔ دي ډېران له لتې

زور مې په ځائے دے خو غورځنګ نهٔ کوم
ګنې په ما باندې دَ ښار مېرمنو
نن دَ ګډا انو غوټې هم اوخوړې

خدایه شته هیڅ پاتـه ملامته نه یم
لوړو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس چاته نیولی نه دی

اوس به د ځان څه صفائي کومه
ځکه بلاخره سره شومه زه
شیریني تا سره مې ښه کړې وو

خدایګو په خوند پسې د ژوند راندۀ شو
اے د ځوانۍ د تقاضو سپړلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شیریني ډېره ناوزګاره یې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مرګ درته یادېږي که نه

د زوراور اوبه په لوړه خېژي
آ چې بد خویه یادېږه کلي کښې
د خپو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خو ډوب دې کړمه
زۀ به چیکس کښې خاخا راتلمه
راته چې ملاء سته په اوبو کښې وې ته

ورسره سېل له د سیندونو نه ځم
هسې ترې هم زړه صبرولے نه شم
او د مځې غوښه بلا کړمه وي

سر توره مه شې خو د ناز مېړمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سپینه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نه شمه
ځان باندې ژوند خاورې ایرې کړې عبث
په جینکو هرو ځوانې رانه شي

چې څه کړې هغه به درسې مدام
پکښې نیلام چرته ناموس دې نه شي
پر دو پښتو کښې کروندې مه کوه

یو څاڅکے وینه راکښې پاتې نه شوه
توري شپېلۍ چې کله ما اورېدې
زما د خپو لاسو نه دم اووته

او خاندې غوږ کښې راته اووائي پټ
تا ته به ځان قلقلاځان ښکارې خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

اووائې ټولې دَ قسمت لوبې
دي
خلق ګکیا دي سنډاګکان لوټي او
زموږ نه ننګي مېښې پیه نهٔ کوي

وائې تر څو پورې به زغم ته ...م
زهٔ درته کور کښې لمغرې کومه
څې په کوڅو کښې لوږغیې کوې تهٔ

کم عقلې هسې پرېشانه ئې تهٔ
دَ محبت غسونه بوجه خو نهٔ وي
ستړکې یبو باندې درنبېي کله

خو
دي مو محرومي ګکېنې چې منم
دے
نهٔ هیروشیما زموږنه کلے
شي شنډې وړمې پکښې لوپېر سَ چې

وېرې نه زړګو له اوباسي مینه
زما شیرینې ساقې اوښان که اوس
شي نهٔ ټیټې دَکور دې دروازې نو

زما وي حال دا که مرشم په اخر
اودرېږي نهٔ له ساعت یو مې هیټکی
یادوي همېشه مې لېونې آ

تت چې دې نهٔ شي دَ بنايست رنګونه

ځان زهٔ دَ مرګ ښختو ته نيسمه خو

لګه دَ سوي لاس په تا ساتمه

اووائې تول دَ اکسيجن کمے دے

هيڅکو ته هسې خوشحاليږې ځله

څوک ليونې نهٔ دې چې تا يادوې

دومره بيلا خولې راته وازې شې چې

په ډېره تېره کښې هم هيڅ نهٔ شمه

دَ کوهي خټه په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړې سينه لويه کړه

څومره ځلې ورته اوغورځيږې

خو پليټينې نه رواني اوبهٔ

دَ ژوند له هر ازمښت نه تېښته کوې

راته معلومه دَ رقيب توره ده

ما دَ جبو له ماده مهٔ ويروه

ستا په فريب کښې ځګه راشمه زهٔ

زما دَ ژوند غرمو کښې سر سپين شواو

تهٔ لا دَ تُوي پښکال ګيدړه يې

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سېوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټۍ ته انتظار نه کوي
بس په اوبو اوړو څخوندونه وهي

خپله ګناه چې ئې منلې ده نو
پرېږده نور ورته هیڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مصر یانئ دې شک کښې اچوي ما
بیا دې څه کنده کښتلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوي

زما د زړه دردرا بې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبې په خته اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو ویرېږمه زه
زما احساس داسې شګلن غوندې شو
جوړ په دې کلې کښې چینې اوچې شوې

وېل ئې رب دې پکښې خړې واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اوبه اوګوټي

Scanned by CamScanner

والې له هر چا په ماګران دې ولې
زما چې نه مني نو څه اوکړمه
رب دې ي مړه کړي چې ترې خلاصه شمه

چې مې په زړه باندې تیاره راځي نو
سر کړي سرتور لوپټه اوغورځوي
والې را اوروسېږي سپېره بابا

را باندې خوا د خلقو مه بخوره
مونږ چې خپل مینځ کښې جنګونه کوو
خدائې شته د ډېرو پکښې غوا ننګ شي

کومه ګناه ده چې ي خلق کوي
دا د وطن په خاوره څه شوي دي
چې د چینار اوني له مونږه اوځي

رب دې کانړه کړي د شیطان غوږونه
مینه په مړه کېږه مې تېر ماسخوتن
په ګل وریتو لیچو خوب کړے دے

پرېږده زما په کار کښې کار مه لره
ښځې ما خپل سي ته پرېږده کښي
تا به په دریو کانړو طلاقه کړمه

شیرینې ما باندې احسان مهٔ کوه
زما د زړهٔ زخمونه نهٔ رغیږي
څو چې ګزک نهٔ شي پړسوب اونکړي

لاس یې تنګ شوے د خاوند دے ځکه
وائي که مال یې نتکې جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر ګوټلې نهٔ دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نهٔ لګي

خدائے شته جنګونه خوښومه نهٔ خو
ددې خبرې ضمانت څهٔ دے چې
زما دښمن به په ما ډز نهٔ کوي

له دې نه لویه خوشحالي به څهٔ وي
ستا د خاورین وجود بلا واخلمه
اوړي کښې واورې شي، لمبې ژمي کښې

میاندې دې لارې د بچو ښارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه سټیشن اودریږي کله

زهٔ تقاضې دَ محبت پېژنم
شیرینې څنګ کښې مې ویرېږي څله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

اووایي دومره نادیده کهٔ نهٔ یم
خو اوږدې سترګې زمانه چې وینم
دَ سرو چاړهٔ په زمانه منړمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازار کړے نهٔ دے
دَ ګلي خلق مې په څهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تا نه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي؟

دوړ په بې ځایه وخت دې اورتلم
داسې لل ګل شومه شیرینې زما
لکه چې بانګ نه څوک بانګې اوشړي

تهٔ به له لوړې نه مړ شوے نهٔ وے
ښکاري! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچې دادړي وو

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

خدائے شته ژړا دَ زړهٔ دَ درد نامه ده
چرته مې حق دَ چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې دَ چا اوښکې دي

ساه تړې وړستلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوړې
څوک به پلیت ډنډ ته اوس کاڼي اولي

نور دَ فریب دامونه مهٔ غوړوې
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ ځهٔ دَ دوؤ مېښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې دَ وطن کونډه شوه

دَ خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوې دبکې دَ قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نهٔ شي

دَ بې حسۍ هډو څهٔ حد نشته دے
زهٔ چې سرګند کړمه دَ زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په زړه کښې مې هيڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

تپوس کوم دې کښې ګناه چاته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مينه کوم

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مې او رسېد شېريني زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخليق له درده څهٔ دي خبر
ګوتې چې نيسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشې جوړه کړي

اوو ايه پاڼې په تاوان کښې دي څوک
ستاسو چړګان هم په خوله بند نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې او خوړو

زهر خوارهٔ دي په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هيڅ او نهٔ شو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

بلا د ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نه شي
پرېږده د کاڼو تجارت مه کوه

دېرې بې خونده جينکۍ دي د ښار
کله چې وخت د امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي د پاته روم ورونه

اندېښنې هم وي د الوت لارو کښې
ولې د ژوند د حادثو له وېرې
د باز وزرې خو څوک نه پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مينه ده خو
بيا به دې هرڅه نه باور پورته شي
که دې د ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منم ستاسو مرتبه لويه ده
خو ګوري پام چې غلطي اونه کړئ
مونږه څه هم اوبو زاوړلي نه يو

ربا خو نه وژني فکرونه د چا
خدايږو په ذهن مې تياره راولي
دا بيخ وتلي د بجلۍ بلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو لېوني په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خوندوره وسیلې لټوي

زړهٔ مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر
دا هواګانې چې ورځې خوروي

منم فضا ئې معطره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا به څهٔ وېشي ورځې د ګلو

محبتونه فاصلې نهٔ مني
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبهٔ به ډانګ چابېلې کړې نهٔ دي

شبنه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائے شته چې پړخې را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وېښو اوخوړه

په یو نظر چې به ئې زړهٔ دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې د وجود اونهٔ ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده دا ستا د وس خبره نه ده
هغوي د سر په سپوري اور لګوي
څوک چې خشاک له د کور اوني وهي

***

د بدنصیبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شیریني
د طوفانونو علامې ښکاره شي

***

هیڅ پلنبې نه وو د ژوندون خوندونه
چې د اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې د خپلې زمکې

بې له څه وجې راله راشي ژړا
جوړې زما د لاشعور په شپه کښې
سر تورې پېغلې ماتمونه کوي

***

وړې شلېدلې د رقیب سترګې دي
چې آئینه ورته په لاس کړمه نو
د سپي څرمن په ځان راواچوي زر

***

وینه مو جام نه شي واورینه شپه ده
منم شیریني ډېره ګرانه ده خو
کټوۍ چغه کړه د زیتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

بې وسه شوی یم بې ننګه نه یم
په بد حالۍ باندې مې مه تېروځه
غوښه که اوسوزې پېتۍ نه ښه وي

داسې ناراسته کړو د ژوند عشقونو
اوس چې بجلۍ لاړه شي سخت اوړي کښې
ځان ته بېوزې هم وهلی نه شو

د چا ناموس پکښې چوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې د رنګ مېښته وې
هلته د کاڼو بارانونه کېږي

زه تقاضې د مینې ښه پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دی
څه څه د لوبو ګوډاګی خو نه یم

منم چې هېڅ تر ښه سازېږي نه خو
د چا د بس سپورې هم نه ورکوي
له تعبیرونو نه خوبونه ښه وي

دا تقدس مې له ګناه ویروي
راته چې بخته شي ګلرنګې، له تا
د ګوتم بده مجسمه جوړه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکښې هېڅ لارې د منزل نشته دے
ترې ګېر چاپېر دي د صحرا رېګونه
انسان په ورانې جزیرې کښې اوسي

○

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو وارخطا پېغلې له خپلې ویرې
د ازغکي اوبه په ما اوڅڅکلې

○

غلے که ناست یم خو خوټکېږمه زهٔ
ما خاموشۍ کانې کولے نهٔ شي
غږونه لاوا شیندي چې غږ اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ پږدمه خو
ښهٔ ته په ښهٔ بد ته به بد وایمه
حجره، جمات کښې خلق فرق کوي

○

پرېږده د ښځې بد دې مه وایه اوس
که دې د لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به نهٔ ختله

○

ورته چې وایُم ښائسته جینۍ ده
شپېږینه وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غونډې ده

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس شاربې دَ سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل دَ خپل احساس لاهو کړې
ستا دَ بنایُست دَ موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نهُ وي
چې مې په ټول وجود دَ ناز مېرمنه
لکه دَ ژمي دَ غرمې خوره شې

اومنه بد هسې دَ شپې مهُ وایه
نمر لا ورمبۍ څرېکې وهلې نهُ وي
چې لارکښې لوټ شي دَ ورمو قافلې

وږمه وږمه شي په هَوا کښې ورکه
او پانړې پانړې شي په لارکښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څهٔ شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
دَ ډاکټرانو دوائې نهُ خورمه
اوس به په ځان څهٔ تجربې کومه

اوس دې ستم ته دَ ژوند څهٔ اووایم
چې زهٔ دَ خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبهٔ اوچې شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

پـه زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې خُله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلې کښې
دَ ښار پـه ښنک باندې ډاکه پرېوته

زهٔ بـه دې زهرو باندې نهٔ وژلم
مخ بـه له ما نـه اړولے وُ تا
نو ما بـه ساه هم اخستلې نهٔ وه

وائي شګونه پـه تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شپېرېنه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسپېلنې درته لوګې کړمه زهٔ

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې پـه نیمه شپه کمسه پرانیزې
پېریان راپاسې پـه ما کټ واړوي

چې هلو ځلو ئې هیڅ خوند اونکړو
کونړې وېل هر څهٔ پـه شرق اولګه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

شېرینې ستاګیاې په سر سترګو خو
که دې زما دا بده ورځ اولیده
درنه به اوتښتې د شپې خوبونه

خاخا زړهٔ به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نهٔ وې
تا د کچه خو به راپاسولم

بس چې نهٔ کړې له درشل نه قدم
چې ئې ووېلې د پلار له کوره اوځې
پوئے شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودروئے شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئينه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نهٔ شي خو
اووائې دا ځل راته غبن مهٔ کوه
بيا به قسم دے داسې کار نهٔ کوم

څنه توبه که ئې ویستلې دهٔ هم
په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
پرے که اوسوزي خو ول وي پکښې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پښتنې تختې ته ما خېژوې
اووایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدایه شته چې کانه جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
لګیا ده توت ته بیکیانه وائي

ستا سر تېږې خو یادېدې کلې کښې
نن دې د چا ستر کې لیدلې دي چې
د پوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تورې وژې
نو تا به کرېکه کړې چې غرقه شومه

مردار خوارهٔ وې د ذلت سره ځه
رب نه د باز غوندې فطرت اوغواړه
پړېږده د بل په نمړۍ ښخوند مهٔ وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کولې نهٔ شوه

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدايه شته چې ساه راله تياره دوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نه شي

د خپل ماشوم خيال به ئې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

بې شکه ځان بناي شريفه وينه
دا درته نه وايم چې بد دې اووې
خو د ېو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وې چې قيامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

زه مجاهد يم د اسلام اومتي
ډېر ګنهګار يم خو که وخت راشي نو
زما د تورې زور به هم اووينئ

سائنس دے ګنړو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پټو سترګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

کافي ږې دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مرۍ ته لاس اچوم

ما کښې لږ کمې خرابۍ دي منم
هیڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې نېکو ته اوس پام کړي زما

توبې اوباسمه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زارۍ کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نهٔ کوم
له انسانانو په څهٔ طمعې اوکړم
زهٔ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه وایمه

نن راته جهل کښې یو قیدي اووېل
هره خبره باندې سوچ وې پکار
توکلې لاړې خولې ته نهٔ راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې ناوې ډور ورته په کور ناسته وي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

لږ خو د عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوړه باندې مړې دښمنان
خله یې زهرو باندې اووژنه

زه د انسان بې حرمتي نه کوم
خو چې وېنا د پېغمبرؐ رد کوي
نو کوښه به سپي ترېنه ښه کړمه

د سیاسي رهنما ژوند خاورې شه
د امرسي خوندي یې په خوله کښې وي لا
یو زوراور یې بې نېټې کسه کړي

اش پرېوځي په ماحول د ګناه
د ښار له خلقو جوړ غېرت اووتو
دوه ازمرې یوه پنجرې کښې اوسي

موشګافي دي یې په شرق اولګي
چې شریعت سره په لاره نه ځي
بېځي زه داسې تصوّف نه منم

ښکله وي نوره د ایمان کمزوري
دانه چې اوس د جمعې مونځ شي قضا
زړه کښې زره هم ملامته نه شم

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځې صفا خبره اوکړه خو
ګڼې مطلبونه تړې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

ګڼې ښائستونه مې په سترګو کېنې وي
خو بې وسې یٔ رانځوري داسې کړې
لکه دَ ناوې مخ په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې رېز مرېز کړم
لکه بد بخته پښتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هیڅ ترېنه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده یٔ جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته خېرې بدلوي

وصل یٔ داسې ښځهٔ خبره نهٔ وه
خو هیڅ بې ښځه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شوملې ځکلې دې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټېږي نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو ستر ګو هیڅ نهٔ وینم

○

دَ تکلّف محتاجه نهٔ ده، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاودهٔ ستونه راته ځله کوې

○

که مې په کور کښې هیڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله ځېل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

○

اوښې په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما پخې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو حېولۍ ته ځان غورځوي

○

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې یل پرېښېږوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

Scanned by CamScanner

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پیسې دا پښتانهٔ اوګټي
ټوله شپه دې ګډوې حجره کښې

○

زار د ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پښتې له لوښې هم نهٔ موي

○

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
د شپې چې پاسي د دنیا قاتلان
په کانړو اولي د کوڅو بلبونه

دا بې نیازي د محبت اووینه
وائي د لوږې نه دې مړه شمه خو
راشه په ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځې

○

د نرخه مهٔ اوځه د کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک په چم مالت کښې غلانهٔ کوي

○

پېړۍ چې د تې ماشوم له نهٔ ورکوې
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپې هم بچو له خپل شودهٔ ورکوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ ساینس دا معجزه هم اووینه
میاندو ته داسې ستنې اولګوې
چې په بڅو ورله زیړے راولي

چې ئې په تې. وې اشتهار اوکتهٔ
وسُل ئې دا په نیکو ډېر ظلم دے
دوؤ نه سېوا بچې راوړے نهٔ شم

دَخدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لټون وُ دَ چا
اوس مې په سترګو باندې ښهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالېږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ ماد په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کوږ رانه ورک دے او دَ ژمي شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم ساړهٔ دي
دا بې حسي مې چرته کاڼے نهٔ کړي

سترګې په دې کښې څهٔ مړې شي دَ چا
چې سېر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راټول شي په ما

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ چا په نهٔ غوښتلو هيڅ اونهٔ شو
دَ دوؤ په تېرکښېٔ لښ اوزېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

○

دَ احمقانو خټهٔ لګېدخو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنی هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

○

چرته دَ يو لاسه ختلے دے پړق
تاچې په خپو نکريزې پورې کړلې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورته ګورې څله
له دې نه لويه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسې خپله لور خرڅوې

○

دَ پښتنو شمله به نهٔ ټيټوې
خبره ستا زما تر مېنځه ده او
تهٔ دَ بېګم نه مشوره اخلې

○

رښتيا وېنا به په هرحال کښې کوم
ستړکه زما دَ هيڅ نه هم نهٔ رېږي
په ما توتان څله څنړې شيرينې

ورې مبارک ورته د زړه داغ شه
خو ستا د سپين سر نه قربان شم ابۍ
اوښکې له ميانه و نه چې شوکوي

هر څه چې وو خو تا پاسه چوړن نه کړه
راته په شا چا تپوسے نه جوړ
داسې چې څولې پورې دې پېچ اوترو

درسره دا خبره منم مسله
که زړه دې تور دے له دنيا ناهله
نو بيا د کور سپېدې شله کوې

څوک د فطرت لارې نيولے نه شي
زخم چې سړوا شي تا ته بنه پته ده
کراني شهلا، آتش فشان شي غرونه

نن چې مې شونډې ورته اوچېچلې
ونيل مې خپل علاج په وخت وي پکار
ستا په مازيګر کښې جوړ چينجې شوې دے

څوک تر ننه سمه ورځ بيدلے نه شي
رانجه مې اوښکو په رخسار خوارځ کړه
ښکارې چې بيا چاته اوبه خروې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

دَ وښ دا لوئے احسان به څوک هېر وي
لا چینګوړ دَ نشو کالو نهٔ وي
دَ پېغلتوب غوړځنګ ئې ملا ماته کړي

○

چا له هم نهٔ ورکوي ځائے په زړهٔ کښې
په صفایۍ باندې ئې مه تېروځه
هېر و خپل ځ دَ ائینې نشته دے

○

سر که مې غواړې نو په خود کښې اصه
که سیادلی دې په ځان راوستلې
سر به هرڅهٔ ته ور په خولې کړم زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس دَ مینې رانیکلو تا
دَ سینه چیچو راله پناه راکړله

○

ته خپله لور خور قرمېزنه کښه
خو ما څهٔ داسې اورېدلې دي چې
خپله برجو له پردي باته بنهٔ وي

○

دَ ژوند په هر پړاوُ تنور لمبه دے
دَ بارانونو انتظار مهٔ کوه
چرته وریځې غرغنړه اونکړي

راته يې مه وېشته خړې پرېږدوه
يتيم که ډېر هم خدای خوشحاله کړي و
خو د ژړا عادت ترې اونه وتو

چاته د سپي سړي نظر نه کوي
هسې بې ځايه پرې ځان مه سپکوه
کاڼې هغه درونه وي چې پروت وي په ځای

د حقيقت زهر کوټلي دي ما
زه خو د خوب دنيا کښې نه اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوې راکوي

وينې يې اوڅڅلې زما د وجود
ما ډاکټرانو باندې مه ګرځوئ
رب دې د خولې لاړې دارو کړي زما

زه بدګمانه ستا په مينه نه يم
خو څنګه زده کړم د راګونو ژبه
مزدور غريب د لوږې غوږ نه ويني

شيريني دا يو اعتراف به کوي
درد د خندا پرده کښې مه پټوه
خلق د مات لوښي اواز پېژني

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) سترګو کښې خوب دَ ډکو دریاب نهٔ شو
پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)
روبي ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) گرفت، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼې دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي
دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي
پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم ۔ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library